

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Opera Varia

Noris, Enrico

Lugduni, 1707

Censura in notas P. Joannis Garnerii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72494](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72494)

A D
A N T O N I U M
M A G L I A B E C U M
F L O R E N T I N U M V. C.

In Notas Joannis Garnerii ad Inscriptiones
Epistolarum Synodaliū XC. & XCII.
inter Augustinianas.

C E N S U R A

F. HENRICI DE NORIS
VERONENSIS AUGUSTINIANI

*Serenissimi Magni Etruriæ DUCIS Theologi; & in Pisana
Academia Historiæ Ecclesiasticæ Professoris.*

Posteà S. R. E. Cardinalis.

A N T O N I U M
M A G L I A B E C U M
F L O R E N T I N U M V. C.

In Notis Joannis Garterii ad Inscriptiones
Epistoliarum Synodaliu XC & XCII
inter Augustinianas

C E N S U R A

H. HENRICI DE NORIS
VERONENSIS AUGUSTINIANI

Præfatus Henricus de Noris Dicitur Theologus & in Piana
Lectura Epistoliarum Synodaliu Professoris

Posses S. R. E. Cardinalis

CL. AC DOCTISSIMO VIRO
ANTONIO MAGLIABECO
 FLORENTINO

F. HENRICUS DE NORIS VERONENSIS AUGUSTINIANUS S.P.D.

Um Pisas pergere destinassem, & jam schedas ac literarium instrumentum collegissem; in titulum repente iter, Vir Clarissime, remoraris, simulque longissimam peregrinationem injungis, jubens ut in Africam ocysimam transmittam, ibique plurimarum urbium, quas tempus edax, ac barbarorum olim furor evertit, ruderibus eruendis insudem. Scribis enim te nuper Lugduno Marii Mercatoris libellos amplissimis notis à Joanne Garnerio illustratos accepisse, ac gratulari te felici Mercatoris forti, qui cum per duodecim sæcula latuisset, hoc anno orbi literario primum innotuit, ejusdem libellis Parisiis, Bruxellis, & partim etiam Patavii unâ simul in lucem emissis. Vides-ne feram posteritatem doctissimorum virorum curam gerere, quos nec longa ætas unquam obruit, sed è bibliothecarum angulis in manus atque ora hominum postliminio licet erumpunt? Addis legisse te in ejusdem Garnerii opere notas, quas *dissertatione II. de Synodis in causâ Pelagianorum habitis vivente Sancto Augustino à pag. 176.* in utramque epigraphen literarum Synodi Carthaginensis, & Milevitane anno 416. contra Pelagianos celebratarum, exaravit. Ubi quæ me assequi nullatenus posse dudum tibi per literas significaveram, non modò idem scriptor tentavit, sed etiam, ut sibi persuasit, planè confecit. Etenim cum Synodica literæ ad Sanctum Innocentium Pontificem in epigrapha nomina tantùm Episcoporum, non verò etiam eorundem sedes præferant, ut ex Epistolis 90. & 92. inter Augustinianas patet, Garnerium, inquis, animum non despondisse, sed ex Collatione Carthaginensi antè quinquennium, nempe anno 411. coactâ, omnium ferè illorum Præsulum urbes, quarum sacris id temporis præerant, designasse. Fateor, vir Doctissime, in eam me pariter cogitationem, ut probe noris, olim abisisse, atque eidem operi acriter stylum intendisse, cum Pelagianam Historiam concinnarem. Verùm licet plurimorum Episcoporum sedes ex laudatâ Collatione deducerem, cum longè plurium urbes ignotæ mihi prorsus evaderent, manum è tabulâ amovi, dum divinare potius, quàm quidpiam me veri scribere intelligerem. Quòd verò meum quoque eâ de re judicium postulas, quamvis gravioribus curis distentus sim, ut nec inde machinis à quoquam evelli possim; animadversiones in Garnerii notas calamo ad alia properante scripturavi; neque enim jubenti tibi, cui plurimum debeo, refragari possum. Erit id novum meæ ergà te observantiæ argumentum, quippe qui volens ea exequor, quæ alio imperante, non dicam invitus, sed nullâ planè ratione præstarem. Et ut magni voluminis in manus subinde recipiendi molestiæ eximaris, ipsa Garnerii verba præmitto, quibus notationes conforias suppositas leges. Cæterum operæ pretium duxi epigraphen Epistolæ Synodice Patrum Proconfularium ex tit. Epist. 90. apud Augustinum exscriptam inserere.

Domino Beatissimo, & Honorandissimo Fratri Sancto Innocentio Papæ, Aurelius, Mundius, Rusticanus, Fidentius, Evagrius, Antonius, Palatinus, Adeodatus, Vincentius, Publianus, Theasius, Tutus, Pantbonius, Victor, Restitutus, Rusticus, Fortunatianus, alius Restitutus, Anpelius, Animus, Felix, Donatianus, Adeodatus, Octavius, Serotinus, Majorinus, Posthuanus, Trispulus, Victor, alius Victor, Leucius, Marianus, Fructuosus, Faustianus, Quodvultdeus, Candorius, Maximus, Megarius, Rusticus, Rufianus, Proculianus, Thomas, Januarius, Octavianus, Prætextatus, Sixtus, Quodvultdeus, Pentadius, Quodvultdeus, Cyprianus, Servilius, Pelagius, Marcellus, Venantius, Didymus, Saturninus, Tiazacenus, Germanus, Germanianus, Juventius, Majorinus, Inventius, Candidus, Cyprianus, Emilianus, Romanus, Africanus, & Marcellinus, qui in Concilio Ecclesiæ Carthaginensis adsumus.

Garnerius antequam laudatorum Patrum provincie Proconfularis sedes designet, hæc præfatur: *Visum est porro, nonnullum futurum operæ pretium, nonnullamque posse ab eruditis lectoribus iniri gratiam, si Episcoporum, qui Synodo interfuerunt, ita recensentur nomina, ut quod hætenus tentavit nemo, suo singulis, quantum licet, assignarentur Ecclesiæ. Collecta sunt illa verò, sed non sine curâ, & labore ex diversis veterum libris inter se collatis, & potissimum tribus, codice canonum Ecclesiæ Africanæ, parte primâ Collationis Carthaginensis, & Notitiâ provinciarum Africæ editâ à Patre Sirmondo.* Verùm quantum gratiæ apud eruditos sibi conciliarit, ex iis, quæ subjiciam, patebit. *Profectò curam, & laborem inanem impendit, eamque sibi tantùm laudem comparavit, quòd magnis excidit ausis, longè majori præconio donandus: si opus, quod hætenus tentavit nemo, majori diligentia aggressus fuisset, vel saltem cum cæteris intactum reliquisset.* Sed ad rem veniamus, neque enim Epistolæ brevis patitur, ut per inania expatiet.

AURELIUS CARTHAGINENSIS. *Successit Genethlio, seu Genedio, ut constat ex Augustini Epistolâ 163. scriptâ anno 412. in quâ tamen Genethlius dicitur beatæ memoriæ, cum tamen Aurelius sede retinebat, imò tredecim post annis Synodo Africanâ præfedit anno 425. Baronius igitur audiri non potest, Genethlium Aurelio substituentem. Rectius fecisset, si nec audivisset Baronium dicentem memoratam Epistolam 163. scriptam fuisse ab Augustino anno 412. cum Cirtam ad Synodum pergeret. Certum est laudatam Epistolam non esse scriptam post annum 397. nam ibidem Ambrosius Mediolanensis adhuc superstes memoratur. Etenim cum Augustinus hæc initio præmisisset, Fortunium, quem Tubursicum habetis Episcopum, per eandem civitatem, quanquam festinantissime, cum ad Cirtensem Ecclesiam pergeremus, experti sumus, hæc ait: *Quæsi ab eo, utrum justum, & Christianum putaret Episcopum Mediolanensis Ecclesiæ Ambrosium. Cogebatur utique negare, quòd ille vis**

Chri-

Christianus esset, & iustus; quia si fateretur, statim obijceremus, quod cum rebaptizandum esse censeret. Itaque si Augustinus obrudit Ambrosium Fortunio Episcopo Donatistae rebaptizandum, nondum eo anno obierat Ambrosius, vel illius saltem obitus nondum Augustino innotuerat. Quod autem Epistola 163. data sit anno 399. ex iis, quae versus finem scribit, aperte colligitur: *Sed quia, inquit, ordinandi causa Episcopi necessitas non inde, nempe Tuburicu, jam jamque rapiebat, &c.* Itaque Cirtam properabat ad inaugurandum ibidem Fortunatum Episcopum, quem eo anno in demortui Profuturi locum electum fuisse pluribus ostendi lib. 2. Hist. Pelag. capite 8. quae cum ibidem possis legere, eadem huc transferre non vacat. His accedit, testari Augustinum se disputasse cum Fortunio Tuburicensi Donatista; At anno 411. inter Donatistas in Collatione cap. 201. nominatur *Januarius Episcopus de Tuburico Numidiarum*, qui Fortunio dudum defuncto successerat. Fortunius Tuburicensis vivebat anno 394. ut constat ex Synodo Bagajensi Donatistarum.

NUMIDIUS MAXULITANUS. *Hunc oportuit diu Maxulitanam Ecclesiam rexisse, qui ppe cum jam inde ab anno 403. secundo loco sederit, nec tamen anno 419. diem obiisset. Civitas porro Maxula, quae nunc Massa dicitur, non multum distat ab antiqua Carthagine versus orientem.* Laudo Garnerii correctionem, qui pro *Mundius* legit *Numidius*. Ceterum nescio unde sciverit, Numidium ab anno 403. secundo loco sedisse. Extat Synodus habita eo anno Theodosio, & Rurimundo Cons. Carthagine, in cuius calce solus Aurelius Primas legitur nominatim subscriptus, & additur; *Similiter & ceteri Episcopi subscripserunt.* In qua quidem Synodo Numidius secundo loco sententiam dicens inter acta refertur, ex quo nihil ad propositum inferri potest, cum alii Episcopi nequaquam interlocuti sint. Longè melius Numidii Episcopatus antiquitas probari poterat à Garnerio, si appellasset Synodum anno 390. à Genethlio indictam, in qua legitur: *Numidius Maxulitanus dixit &c.* & Aquilejensem A. 381. cui adfuit *Numidius legatus Afrorum*.

RUSTICIANUS TABRACENSIS. *Fuit autem Tabraca nobilis olim colonia Hipponem inter & Uricam.* Nolo obijcere Carolum à Sancto Paulo, & Holstenium adscribere Tabracam Numidiae: etenim cum in confiniis sit inter Numidiam, & Proconsularem, potuit eandem urbem suo jure Proconsularibus Ecclesiis accensere. Illud tolerari nequit, quod inferius, ut videbis, alterum Rusticianum hoc ipso anno 416. & in hac ipsa Synodo Tabracensem Episcopum dicit. Vel ergo hic Rusticianus, vel alter perperam ponitur Tabrae Antistes.

FIDENTIUS CAFALENSIS. *Incertum quae fuerit civitas, cujus Ecclesiam rexit.* In Collatione prima diei cap. 133. laudatur, *Fidentius Episcopus plebis Cafalensis.* Hanc verò Ecclesiam spectasse ad provinciam Proconsularem probandum erat ex Synodica ejusdem provinciae Patrum inserta actioni secundae Concilii Lateranensis anno 649. à Sancto Martino Papà celebrati, ubi subscriptus legitur *Crescens gratia Dei Episcopus S. E. Cafalensis.* Fuit ergo Cafala civitas provinciae Proconsularis.

EVANGELUS ASSURITANUS. *In excusis codicibus legitur Evagrius, sed mendum inesse ex eo constat, tum quod Evagrii nomen vulgare non fuit Afris, fuerit autem Evangelii: tum quod Evangelii Assuritanii sit mentio in Collatione.* Utrumque Garnerio probandum venit

Evagrii nomen nec unius hominis fuisse, Evangelii verò solitum apud Afros, & familiare. In elencho quadringentorum Episcoporum in Notitia Africe nec unus Evangelus nominatur, in ducentis octoginta sex Episcopis in Collatione Carthagenensi unus Evangelus Assuritanus appellatur, ut unus itidem Evagrius in epigraphe Synodica. Undè igitur habet Evagrii nomen vulgare non fuisse Afris, fuisse verò Evangelii? Cum nullus Evagrius in Collatione nominatus fuerit, ac vellet omnino Episcopi quinto loco subscripti sedem assignare, ex Evagrion Evangelum fecit. Ceterum error correctoris manifestè apparet ex Synodo Carthagenensi A. 401. in qua can. 77. Cod. Afric. hoc ordine legati ad urbem Hipponensem Diarrhytorum nominantur: *Reginus, Alpius, Augustinus, Maternus, Evagrius, Theasius, Evodius, Plactianus, Urbanus, Valerius, Ambivius, Fortunatus, Quodvultdeus, Honoratus, Januarius, Aptus, Honoratus, Ampelius, Victorianus, EVANGELUS, & Rogatianus.* Quare cum in hac epigraphe Theasius, & Ambivius post Evagrion nominentur, loco Evagrii Evangelus neutiquam poni potest, qui utroque laudato Episcopo posterior fuit.

ANTONIUS CARPITANUS. *Sermo sit de ipso in Collatione ann. 411. subscriptus Epistolae, quam de appellationibus, & causa Apatarii Africana Synodus ad Sanctum Coelestinum scripsit.* Nisi Antonius anno 425. redux in vitam iterum Carpitanam sedem receperit, hæc procul à vero exorbitant: nam in Synodo Carthagenensi in causa de appellationibus subscriptus nominatur *Penthadius Episcopus Carpitane Ecclesiae*, vel ut in aliis codicibus, *Penthadius Carpitanus.* Cum verò in titulo Epistolae ad Coelestinum inter primos nominetur Antonius, cur non iste idem fuerit, qui anno 416. Synodicae præfixus legitur? Qui tamen Carpitanus esse non potuit, cum anno 419. Penthadius Carpis federet. Alter familiaris huic scriptori error corrigendus est, quod postea in hac Synodo an. 416. Penthadium Carpitanum Episcopum pronunciat. Itaque vel Antonius hic, & Penthadius in eadem sede unà Coepiscopi apud Carpos ponuntur, vel in alterutrius sede designanda Garnerius falsus fuit.

PALATINUS BOSSETENSIS. *Palatini mentio sit in Epistola Synodi Africana ad Sanctum Coelestinum, Bossetensis sedi in Collatione.* In epigraphe Epistolae ad Sanctum Coelestinum legitur: *Aurelius, Palatinus, Antonius, Tutus &c.* In hac verò epigraphe Antonius præcedit Palatinum. Quare optimè notat Labbeus legendum esse *Valentinum*, qui tempore Coelestini erat Primas Numidiae. Illius sedes cap. 202. dicitur *Vosetenensis*, & cap. 125. *Bossetensis.* Ex quibus patet pertinere illam Ecclesiam ad Proconsularem, quam tamen incertae provinciae dixerunt Carolus à Sancto Paulo, & Holstenius, qui etiam lapsus est pag. 106. dum Vosetensem dixit Viscensem; etenim anno 411. apud Ecclesiam Bosetensem sedebat Palatinus Catholicus, & Felix Donatista cap. 125. Collationis: apud Viscensem verò urbem Felix Catholicus, qui cap. eodem 125. dixit: *Episcopum contra me non habeo.*

ADEODATUS BENCENNENSIS. *In Notitia Episcoporum ex provincia Proconsulari ejectorum, Gulosi Beneventensis (lege Bencennensis) in Corsicam relegati mentionem fieri.* Postquam Episcopi nomen mutavit, urbis quoque nomen antiquat, imò duas in unam civitatem constat, Beneventum in Bencennam transcribens. Verùm Beneventanam urbem

ben fuisse in Africâ præter Notitiam Episcoporum, in quâ legitur *Culofus Beneventensis*, colligo ex Synodo primâ Arelatenfî habitâ anno 314. cui ex Africâ cum Cæciliano Carthaginensî interfuit *Anastafius de civitate Beneventinâ*. Præterea cum eidem Collationi ex cap. 135. adfuerit *Aleodatus Simidicenfis* ex Provincia Proconsulari, cur Adeodatus sexto loco in epigraphæ nominatus, Bencennenfis potius, quam Simidicenfis appellandus sit, pro arbitrio tantum asseritur: præsertim cum Bencennenfis Ecclesia iis accenseatur, quæ incertæ prorsus provinciæ deputantur.

VINCENTIUS CULUSITANUS. Hunc oportet fuisse strenuum in rebus agendis, & acrem in fide defendendâ &c. Scio in itinere Anronini, ubi describitur *vialitoraria ab ostiis Ampsage Hipponem usque Regium, recenseri Parantianâ, Culustitanâ, Tacutuam, Sullucum, & Hypponem, nec aliud intelligi posse Culustitanarum nomine, quàm utrumque Colopem, vel satem minorem*. Postea. An emendanda lectio codicum, & pro Culustitano, seu Colofitano Episcopo restituendus Curobitanus ab urbe Curobi prope Neapolim in Provinciâ Proconsulari sit? Hic ex unius literæ variatione ingentes excitat controversias, quæ nullæ sunt. Neque enim Antoninus scribit *Culustitanas* interiacere inter Hypponem, & Ampsage ostia, hac enim ratione urbs Culustitana pleno jure ad Numidiam spectaret, cum Mauritaniæ Sitifensî vicinior esset, quàm provinciæ Carthaginensî. Scribit Antoninus *Culucitanas*, & consentiunt tabulæ Pcutingerianæ quæ inter Rusficadem, & Circum ponunt *Parantianis & Culucitanis*. At Garnerius legit *Culustitanas*, ex quo errore Culustitam ex Antonini sententiâ contendit locandam esse in Numidiâ. Ita Tacarata est Numidiæ urbs, & in Notitiâ laudatur inter Numidas *Crescentius Tacaranenfis*: Tacarata verò est in Proconsulari, in quâ ibidem nominatur *Honoratus Tacaranenfis*. Itaque licet Culucitani inter Numidas stantur, Culustitani Proconsularibus deputantur, & Vincentius in Collatione cap. 133. dicitur *Culustitanus*, & in subscriptionibus Synodi An. 419. *Culustitanus*, & *Culustitanus*. In Notitiâ legitur *Amilianus Culustitanus* inter Proconsulares; in Synodo Bonifacii Carthaginensî anno 525. *Marcianus Culustitanus*; in Carthaginensî sub Grato can. 6. *Nicasius Culustitanus*. Nusquam legitur Culucitanus. Sed neque varianda est lectio, ut pro Culustitano Curobitanus Episcopus reponatur; nam Culustita, & Curobis fuere distinctæ civitates Proconsularium; etenim in Synodo Carthaginensî sub Hilderico Rege anno 525. subscripti leguntur & *Peregrinus Episcopus plebis Curobitanæ*, & *Marcianus Episcopus plebis Culustitanæ*. Vides Curobim à Culofita seu Culofitâ distinctam? Sed ex ipsâ Collatione hoc ipsum demonstratur, in quâ cap. 138. Vincentius Culustitanus de suâ diocesi dixit: *Catholica est*. At cap. 198. inter Donatistas recitatur *Victor Episcopus Curobitensis*. Res est clarissima, de quâ unus Garnerius potuit dubitare.

PUBLIANUS BAZARADIDACENUS. Ita quidem legitur in Collatione: Sed quia nullibi, quod sciam, hujuscemodi civitatis mentio sit, suspicari posset aliquis inesse mendam, reponendumque *Mazaradanum*, est enim *Mazarana civitas in provinciâ Proconsulari inter Bagradanum Fluvium, & Fontem Catada, quo alluitur Carthago*. Profectò urbem Bazaradidacenam ex cap. 125. Collationis habemus. Nusquam tamen novæ urbis *Mazarana* nomen, nisi in novâ Garnerii geographiâ reperitur. In Synodo Sancti Cypriani apud Aug. lib. 7. de Baptismo cap. 10. nominatur *Felix à Mazarana*,

& in tabulis Caroli à Sancto Paulo Marazana describitur: Synodum *Marazanensem* laudat Ferrandus Diaconus Carthaginensî can. 76. At Garnerii hallucinatio apparet, qui Marazanam sitam fuisse putat in provinciâ Proconsulari, nam pertinebat ad Byzacium. Hinc in Notitiâ Africæ inter Byzacenos asseritur *Vindictanus Marazanensis*. Hoc ipsum ex Antonino evincitur, qui scribit ab *Aquis Regiis Marazaniam M. P. XV. Susibus M. P. XXVIII.* Quare inter Sufetanos, & Aquas regias interiacet Marazana. Priores verò urbes pertinere ad Byzacenos constat ex Notitiâ laudatâ, in quâ inter eosdem nominantur *Liberatus Aquarum regiarum, & Eustrasius Sufetanus*. Sed omne dubium dispellit Collatio Carthaginensî, in quâ cap. 127. ponitur *Publianus Episcopus plebis Bazaradidacenæ*, & cap. 133. appellatur *Eunomius Episcopus plebis Marazanensis*. Igitur stulti solam suspicari possunt, unam eandemque esse urbem, cum ibidem distincti Episcopi utriusque oppidi disertè asserantur. Ex Ortellii Tabularum mendo, ubi pro Marazanâ legitur Mazarana, errorem forbit, tot ignoratis pro Marazanâ certissimis testimoniis.

THEASIVS MEMERESITANUS. Quod *Membresia* porro fuerit Episcopalis, dubium esse non potest; nam *Lucii Membrestiani* mentio est in Concilio Carthaginensî de rebaptizandis hereticis: *Salvii Membrestiani apud Augustinum &c.* Eundem lapidem offendit, duas iterum urbes in unam confundens. Tempore Collationis Carthaginensî *Membresia* seu *Membressa*, ut Augustinus, & Antoninus scribunt, erat civitas distincta à *Memblositâ*. Hoc ad oculum patet ex memoratâ Collatione, in quâ cap. 133. recensetur *Gennadius Episcopus plebis Membrestensis*, itemque ibidem ponitur *Theasius Episcopus plebis Memblositensis*. In Synodo Cypriani apud Augustinum lib. 7. de Baptis. cap. 26. nominatur *Lucius à Memblositâ*, quam eandem cum *Memblositâ* Garnerius existimavit. Qui etiam ibidem probat *Membressam* spectasse ad Proconsulares, quia ex Antonino constat *civitatem hanc inter Mustitanam, & Sicilibbam fuisse*. At *Multitana* pertinebat ad Numidiam ex Notitiâ Africæ, in quâ inter Numidas nominatur *Antonianus Mustitanus*; si verò *Membressa* inter duas urbes Proconsulares fuisset, fortè intentum probasset. Hæc de *Mustitanâ* urbe juxta vulgarem sententiam loquor. Debit ergo hæc demonstrare ex Synodicalâ act. 3. Concilii Sancti Martini Papæ, in qua inter Proconsulares laudatur *Victor Membrestianus*, & ex Synodo Bonifacii Carthaginensî Anno 525. quam subscribit *Paschasius Membrestianus*.

TUTUS MELDITANUS. Scribitur in Collatione *Melzitanus*, sed vitiosè opinor: neque enim ab ullo fit mentio *Melzitæ civitatis in Provinciâ Proconsulari*: Fit autem ab omnibus *Melditæ* ad *Hipponitidem paludem posita*, cujus situs à *Ptolomæo* describitur. Ita Garnerio Plinius, ac trecenti & decem Episcopi Donatistæ nulli sunt, Plinius lib. 5. cap. 4. laudat in Africâ oppidum *Melzitanum*. Synodus Bagajensis Donatistarum inter duodecim ordinatorum Maximiani Carthaginensî damnat *Valerium Melzitanum*. apud August. lib. 3. contra Cresconium cap. 19. & 53. Rectè ergo in Collatione cap. 121. legitur: *Tutus Episcopus plebis Melzitanæ*. Non tamen reprehendendus est *Ptolomæus*, ubi hoc ipsum oppidum, *Melditam* vocat, familiare enim fuit antiquis pro Z, usurpare D, ut pluribus ostendi lib. 2. Histor. Pelagian. cap. 3. Ita in eadem provinciâ Hippa-

PANTHONIUS PUPPUTANUS. In Collatione parte primâ legitur Pannonius Puppitanus, sed gemino vitio, cum Pannonii nomen insolens sit apud Afros, Panthonii familiare, & civitas cuius sedem tenuit, dicatur Puppit in Itinerario Antonini. Imò gemino vitio laborat hæc censura. Cum textus epigraphis Synodalis ex Collatione corrigendus esset, ut ubique erraret, maluit textum Collationis erroris arguere. In MS. Serenissimi Magni Ducis postea laudando, in epigrapha non Panthonius, sed Pannonius rectè legitur. Verùm quis illi dixit Pannonii nomen insolens esse apud Afros, Panthonii verò familiare? Præter Pannonium Puppitanum, legitur in Notitiâ Africae inter Mauritianos Cæsarienses Pannonius Bitesis. Unum tantum Panthonium ex depravatâ epigrapha novit, alterum ex incognitis libris ex Africa appellet, & tunc familiare apud Afros nomen Panthonii affirmabo, & erit mihi magnus Apollo. Quod verò contendit à Puppit dicendum esse Puppitanum, non Puppitanum, vix citrà indignationem ab Afris audiri posset, quasi hic Scriptor Africanarum urbium vocabula melius quam ipsimet Afri, declinare sciat. In Collatione cap. 187. inter Donatistas nominatur Victorianus Puppitanensis, Pannonii amplus. Synodicam Proconsularium act. 2. laudatâ Synodi Lateranensis subscribit Gulosus Puppitanus; in Synodo Bonifacii Carthaginensis anno 525. recitatur Fortunatus Puppitanus. Quis autem dixerit, hos Episcopos nescisse, suæ urbis nomen latinè inflectere?

VICTOR VINENSIS. Legitur ipsius nomen in Collationis primâ parte, est autem Vnaciuitas propè Puppitanam. Ariolatur; nam cum in titulo epistolæ, quam ad eò eruditus notis illustrat, tres Victores nominentur, eorundem sedes ex Collatione Carthaginensi expiscatur. Priorem dicit Vinensem, alterum Uticensem, postremum Migirpensem. Quòd ita pro arbitrio horum Victorum sedes disponit, nullam Garnerio quæstionem facio, quamvis prior potuerit esse Migirpensis, postremus autem Uticensis, & medius Vinensis. Hoc eundem interrogatum velim, cur tres alios Victores, qui in Collatione recensentur, omisit, nullumque eorum in memoratâ epigrapha nominatum voluit? Recensetur cap. 116. Victor Libertinensis. Hanc verò urbem spectasse ad Proconsulares patet ex Synodicâ ejusdem provinciæ act. 2. Concilii Lateranensis, ubi legitur *Januarius gratiâ Dei Episcopus S. E. Libertina*. Rursus in eadem Collatione recitatur cap. 215. Victor Abitinensis. Et hunc pariter Proconsularibus accensendum constat ex proximè laudatâ Synodicâ, in quâ nominatur *Augustalis gratiâ Dei Episcopus S. E. Abitinensis*; & apud Cyprianum habetur *Saturninus ab Abitinis*. Denique tertius Victor occurrit cap. 133. ubi dicitur subscribere *Quintus pro Victore Episcopo Tuburbitanorum minorum*. Fuisse verò Tuburbum in Proconsulari docet Notitiâ Africae, in quâ appellatur *Bene-natus Tuburbitensis*; & utriusque Tuburbi situm in Proconsulari exhibent Tabulæ Peutingerianæ. Cur ergo tres hosce Victores, qui anno 411. eidem Collationi cum tribus aliis, quos laudat, interfuerunt, à Synodo anni 416. exclusit? Cur unum saltem ex illis intrâ Synodum non admisit, sed solummodo Vinensem, Uticensem, & Migirpensem? Profectò vides, mi Antoni, Garnerium hic purum putum ariolatorum agere.

RESTITUTUS MUZULENSIS. Legitur in Collatione *Muzulensis*, sed *Augustinus lib. 7. (lege 6.) contra Do-*

natistas cap. 41. meminit Episcopi Muzulensis, quem fuisse provinciæ Proconsularis colligo ex Notitiâ Sapiens laudatâ, in quâ numeratur inter electos ex eâ provinciâ Episcopos Felix Muzulensis. Geographus urbes confundit. Rectè in Collatione Restitutus appellatur Muzulensis, cujus adversarius Donatista cap. 206. dicitur *Idaxius Muzulensis*. Porro hæc urbs erat inter Byzacenas; undè in Notitiâ Africae inter Byzacenos Episcopos recitatur *Innocentius Muzulensis*. Præterea more solito divinatur; nam in Collatione cap. 133. scribitur *Restitutus Episcopus plebis Simingitensis*. Hunc verò adnumeratum Proconsularibus colligo ex Synodo Bonifacii, in quâ appellatur *Cresconius Episcopus plebis Simingitanae*. Itaque errat Garnerius dum Restituto Simingitensi provinciæ Proconsularis omisso, Restitutum Muzulensem ex Byzacia ad Proconsularem transferens, eundem in Muzulensem Episcopum vertit.

RUSTICUS, seu potius RUSTICIANUS TABRACENSIS. Sic enim legitur in Collatione. Fuit autem Tabraca colonia in ipso confinio provinciæ Proconsularis, & Numidiæ, unde factum est, una pars auctorum in Numidiâ, alii in Provinciâ collocarent. Infeliciter labitur. Etenim cum in Collatione nullum Rusticum appellatum legeret, quòd hujus Episcopi sedem designaret, eundem ex Rustico in Rusticianum mutavit. Sed in hoc turpiter etiam errat; nam superius Episcopum, qui tertius ab Aurelio Primate in epigrapha legitur, appellat *Rusticianum Tabracensem*. Itaque auctore Garnerio anno 416. Tabracæ duo Rusticiani Episcopi Cotholici sedebant, ut Ecclesiæ, quemadmodum & urbes id temporis regebantur, suos haberint duumviros.

FORTUNATIANUS NEAPOLITANUS vel SICCENSIS. Fortunatiani duo celebres exiterunt tunc temporis: Neapolitano unus, alter Siccensis Ecclesiæ Episcopus, uterque Proconsularis provinciæ &c. Uterque sine dubio interfuit Africano Concilio anno 418. Incertum uter electus ad finiendas causas cum aliis provincialium legatis. Uterque pariter interfuit Concilio universali anno 419. Incertum utrius nomen præferatur in epistolâ Afrorum ad Sanctum Cælestinum. Laudo hominis eruditionem, qui duos Fortunatianos novit, eosque in diversis urbibus collocavit; verebar enim, ne duos Fortunatianos uni urbi præficeret, quemadmodum duos Rusticianos uni civitati donavit. Verùm statim cespitat, & præcepit ruit. Quod enim ait, utrumque Fortunatianum interfuisse Concilio universali Africae anno 419. admitti non potest, nisi mortuos Episcopos suffragia dare, ac sententias dicere fingamus. Anno 419. Siccæ sedebat Urbanus in mortui Fortunatiani locum subrogatus, qui cum anno superiori Apiario igni, aquaque interdixisset, & hic ad Zosimum appellasset, acriter à Pontifice reprehensus fuit; unde diuturniores illæ de appellationibus controversiæ Afros inter & Romanam sedem exordium duxere. In literis Synodi Africanæ anno 419. ad Bonifacium Pontificem datis hæc leguntur: *Prior autem Coepiscopus noster Siccensis Urbanus, quod in eo, nempe Apiario, corrigendum est, sine ullâ dubitatione correxit.* Unus ergo Fortunatianus Neapolitanus anno 418. & 419. Synodis Africanis interfuit, unus Neapolitanus ad finiendas causas cum aliarum provincialium legatis electus est, idem epistolæ ad Sanctum Cælestinum Papam præfigitur. Nota interim, Vir Clarissime, Garnerii confidentiam, qui asseveranter pronunciat, Siccensem Fortunatianum sine dubio laudatis Synodis

nodis interfuisse, qui id temporis sine dubio diem objerat, ac in eadem sede Urbanum ex Hipponensi Clero Episcopum exceperat. De initio Episcopatus Urbani scribit Sanctus Augustinus Epist. 59. ad Paulinum Nolanum.

RESTITUTUS CINCARITENSIS. Legitur in Collatione Episcopus hujus nominis, & sedis; credibile admodum est hunc ipsum esse, quo de agitur. Et hic divinatus nam adfuit etiam Collationi cap. 133. Restitutus Episcopus plebis Samingitensis. Et in Concilio Bonifacii Anno 525. inter Proconulares laudatur. Cresconius Episcopus plebis Samingitane. At Cincaritensem Ecclesiam incertae provinciae deputant Carolus à Sancto Paulo, & Holstenius, nec quicquam pro eâ se affert Garnerius. Ego tamen puto illam Ecclesiam fuisse inter Proconulares: nam in Synodica act. 2. Concilii Sancti Martini Papae inter ejusdem provinciae Episcopos nominatur. Quobulus Ceciritensis, quae fortè Ecclesia eadem est cum Cincaritensi.

AMPELIUS. Incertae sedis. Nam Ampelius, cujus fit mentio can. 78. Cod. Afric. cujusque sedes in Collatione dicitur fuisse Vaga, vel potius Vada, qui quae interlocutus legitur cap. 176. videtur fuisse Numidarum unus &c. Unde ulterius corrigendum quoque Collationis textus cap. 215. ubi duo appellantur Episcopi Vagenenses Catholici, Ampelius, & Primulus: legi enim debet Vadenensis. Ignoravit duas fuisse in Africa Vagas, unde alteram urbem Vadam dicendam contendit. At Plinius, cui melius Africanæ urbes cognitæ fuerunt, lib. 5. cap. 4. inter XV. oppida civium Romanorum nominat Vagense, & inter triginta libera oppida Vagense aliud. Consultò addidit aliud, ut Vagam utramque distingueret. Una erat Latio donata, altera liberum municipium. Hinc perperam Collationem corrigendam ducit, in qua duæ Vagæ aseruntur. Hæc oppida, quæ Vagæ dicuntur in Collatione, ambo Vadæ appellantur in Notitiâ Numidiæ, ubi recitantur Rusinianus Vadenensis, & Proficius Vadenensis. Imò tertia insuper Vaga ponitur in eadem Collatione, nam cum cap. 177. nominatus fuisset Privatius Episcopus Vagenensis, Rogatus Episcopus dixit: Januarianus dicitur, non Privatius. At respondit Primianus. Primas Donatistarum Carthagenensis provinciae cap. 179. Est Auxagga, ubi fuit Januarianus, qui nunc defunctus est; alia Auxagga ubi est Privatius, qui nunc vivit. Ubi patet has Vagas agnominatas Auxaggas, ut à Vagâ, ubi Ampelius sedebat, distinguerentur. Et quidem præter duas Vagas, quas Plinius in Africa, hoc est, provinciâ Zeugitanâ ponit, Ptolomæus lib. 4. cap. 2. in mediterraneis urbibus Mauritanie Cæsariensis Vagam etiam collocat, cujus situm exhibent Tabulæ antiquæ Peutingeriae, & recentes Caroli à Sancto Paulo. Ampelius qui laudatur can. 78. Cod. Afric. non est idem cum Ampelio, qui hic appellatur; ille enim Ambivius Pisitensis posterior fuit, ut ibidem patet; hic autem eundem præcedebat, ut proximè ostendam.

ANIMUS. Sin minus vitiosa sit lectio, quod non temerè tamen quispiam conficiat propter insolentiam vocis, ignota dici debet hujusce Episcopi Ecclesia. Quod si vitium irrepserit, suspicari possit non nemo reponi debere pro Animo Timianum, qui ut est in Collatione, rexit Ecclesiam Utinæ civitatis à Ptolomæo sub Carthagine ad Bagradam fluvium repositæ. Si vitiosam lectionem suspicabatur, cur antiquum aliquem codicem non consuluit? Extat epistola hujus Synodi Carthagenensis in codice MS. Bibliothecæ Serenissimi Magni

Ducis ad D. Laurentii in pluteo XII. in quo non Animus legitur, sed AMBIVIVUS, qui in rescripto Innocentii Papæ dicitur Ambivivus. In Collatione cap. 133. appellatur inter Catholicos Patres Ambivivus Episcopus plebis Pisitensis. Evodius Uzalenis Sancti Augustini discipulus lib. 1. de Prodigis Sancti Stephani cap. 13. meminit Pisitanæ civitatis. Ambivivus Ecclesiam omisit Carolus à Sancto Paulo, Holstenius incertae provinciae deputavit, & minùs rectè à Pisitanâ distinxit, quæ tamen ex hac epigraphæ colligitur fuisse in proconsulari. Ambivivus fit mentio can. 78. Cod. Afric. ubi ante Evangelum nominatur, quem Garnerius pro Evagrio supposuit, ut vidisti, sed perperam; nam in laudato codice Evagrius nominatur, & pro Mundius, ut in excusis codicibus corruptè habetur, Numidius rectè ibidem legitur. In nullis codicibus epigraphen quaesivit Garnerius, qui tamen ob exscriptos ab alio è Vaticanis MSS. Marii Mercatoris libellos, vah quales tragedias in calce sui operis excitat, & in quos!

FELIX UZITENSIS. Legitur in Collatione Uzitensis, sed in Notitiâ Episcoporum provinciae Proconsularis mentio fit Cui Uzitensis, qui periisse scribitur, antequam veniret ad exilii locum: & Uzitha civitas ponitur in Ptolomæis Tabulis propè Adrumetum, & Ruspinam. Cum istæ duæ urbes fuerint in Byzacio, in eadem etiam provinciâ Uzitha Ptolomæi locanda fuit. Uzithæ oppidi situm disertè tradit A. Hirrius lib. de Bello civili in Africa, ubi ait Cæsarem propè Uzitham castra metatum, quæ aberant à portu Leptis parvæ millia passuum sex. Leptis verò erat in Byzacio supra Adrumetum versus Tripolim M. P. XVIII. ex Antonino. Ex his in Notitiâ legendum est: Casus Ucitensis, non Uzitensis; hæc enim Ecclesia erat in Byzacio; Ucitensis verò in Proconsulari, in cujus provinciae Synodica act. 2. Concilii Lateranensis laudatur Tripolius Ucitensis, ab Uci urbe, ut ex Plinio mox ostendam in notis ad FRUCTUOSUM. Igitur perperam Viscensem in Uzithensem Ecclesiam mutat. Scribitur in Collatione cap. 125. Felix Episcopus plebis Viscensis. Quam Ecclesiam pertinere ad Proconulares, colligo ex eadem Synodica, ubi inter Proconulares cernitur Valentinianus Episcopus S. E. Viscensis. Erat hæc urbs propè Taboram, cujus Episcopus Victor Donatista cap. 125. citato dixit Felici Viscensi: Ego tibi intervenio. Et cap. 201. idem Victor ait: Susceperam quidem mandatum; sed quia beatissimus Pater & princeps noster Primianus nunc suscepit, me necesse est mandare his actis. Itaque erat in Proconsulari Episcopus, si Primianum Carthagenensem suum Primatem appellat. Perperam in disert. de Synodo V. cap. 10. Taboram Victoris Donatistæ cum Taborâ alterâ Mauritanie confudi. Quare addenda est Tabora tabulis Proconsularium Caroli à Sancto Paulo, & Holstenii. Ceterum de hujus Felicis sede Garnerius divinatus. In Collatione cap. 127. laudatur Felix Episcopus plebis Aptungitensis. Erat Aptunga in provinciâ Proconsulari, & alter Felix Aptungensis olim Cæcilianum Carthagenensem consecraverat, ut ex Optato lib. 1. & Augustino Epist. 68. 162. 163. & libris contra Donatistas passim habetur. Itaque omisso Felice Aptungensi, Felicem Viscensem Synodo anni 416. pro arbitrio præsentem facit, illumque in Uzithensem perperam mutat.

DONATIANUS ZEGGENSIS, sive ZELLENSIS. Recensetur in Collatione Donatianus Zellenensis. In Notitiâ provinciae Proconsularis fit mentio Vincentii Zeggensis in exilium

lium ejeti. Eodem in luto hæret, Ziggam cum Zella confundens. Erat Zella in Byzacio; Strabo enim recensens hujus provinciæ oppida lib. 17. ait: *Propæ etiam erant Zella, & Achola libera civitates.* In Tabulis Peutingerianis Achola ponitur inter Tahsum, & Ruspam urbes in Byzacio, in cujus Notitiâ recitatur *Restitutus Acholitanus.* Concilium Zellense laudat Ferrandus Diaconus, quod Teleptense perperam dici, ostendi lib. 1. Hist. Pelag. cap. 13. At Ziggam erat urbs in Proconsulari, in cujus Notitiâ recensetur *Vincentius Ziggensis*, quem Garnerius Zeggensem dixit, ut facilius *Zellensem* faceret. In gestis purificationis Felicis coram Africâ Proconsule in calce Optati Albaspinæ editionis memoratur *Ingentius Decurio Ziquensium*, quæ urbs, ut ibidem patet, erat in Proconsulari. In literis Constantini Imperatoris apud Augustinum Epist. 68. & lib. 3. con. Cresc. cap. 70. idem dicitur *Decurio Ziquensium civitatis.* Et montem *Ziquensem* memorat Victor Vitenfis de persec. Vand.

ADEODATUS SIMIDICUS. *Interfuit Collationi ann. 411. unusque fuit anno 419. è decem legatis provinciæ Proconsularis, qui cum legatis aliarum provinciarum canones Ecclesiæ Africanæ recognovit, & subscripsit.* Et hic rursus Episcopos, & urbes confundit. Adeodatus qui anno 419. canones recognovit, erat Episcopus Simituenfis, non Simidicentis. Leguntur apud Labbeum subscriptiones Synodi anno 419. Carthagine celebratæ, in quibus *Adeodatus Simituenfis*, vel *Simitensis* dicitur, Oppidum *Simittuense* laudatur à Plinio lib. 5. cap. 3. *Simittu* ab Antonio dicitur. In Collatione cap. 135. recensetur *Benenatus Episcopus plebis Simitrensis*, & cap. 135. *Adeodatus Episcopus plebis Simidicentis.* Quare Adeodatus, qui anno 419. canones recognovit, anno 411. nondum erat Episcopus, cum Simituensem cathedram teneret Benenatus. Hoc ipsum etiam evidenter ostenditur ex subscriptione Synodi anno 419. ubi legimus: *Penthadius Carpitanus, Adeodatus Simittuensis.* Quare Adeodatus fuit Episcopus tempore posterior Penthadio: Africani enim juxta tempus delati Episcopatus nomina Synodis dabant, & in tractoriis scribebantur ex canone 53. Cod. Afric. & Augustino Epist. 217. ad Victorinum. At certum est Penthadium anno 411. non fuisse Carporum Episcopum, nam cap. 125. ponitur *Antonius Episcopus plebis Carpitane.* Ex quibus colligimus Adeodatum Simittuensem diversum esse à Simidicenti, qui anno 411. Collationi interfuit, & diversas fuisse urbes Simittu, & Simidicam, cum tempore Collationis hic Adeodatus, illic verò Benenatus sacra supremâ auctoritate administraret.

OCTAVIUS UTHINENSIS. *Interfuit Collationi: est autem Uthina civitas in provinciâ Proconsulari ad Bagradam fluvium, ut habent tabulæ Ptolomæica. In Concilio Carthaginiensi etc. dixit vigesimo septimo loco sententiam Felix ab Uthina, & Lampadius Uthinus Concilio Arlatensi II. subscripsit.* Eadem chordâ oberat, Uthinam cum Uthinâ confundens. In cap. 133. Collationis Carthagenensis editionis Massonis, & Albaspinæ legitur *Octavius Episcopus plebis Uthinensis.* Scio duas fuisse Utinas in Africâ; & tempore Collationis cap. 125. legitur: *Timianus Episcopus plebis Uthinensis*: capite verò 133. *Isaac Episcopus plebis Uthinensis.* Quare si Octavius fuit pariter Episcopus Uthinensis, tertiam in Africâ Uthinam nobis excitare debet, vel Octavium collegam Timiano, aut Isaac superimponere. Contrâ Isaac Episcopum Catholico

stabat Felicianus, contrâ Timianum Felix Donatistarum Episcopi. At de Octavio refero integrum textum ex Collatione Carthagenensi: *Octavius Episcopus plebis Uthinensis coram V. C. Tribuno, & Notario Marcellino superius mandavi, & subscripsi Carthagine. Quare idem dixit: E contrario mihi est Bonifacius.* Ex tribus igitur Episcopis Catholicis, totidemque iidem adversariis Donatistis duas Utinas, & Uthinam in Africâ urbes habemus. Quod insuper addit Uthinam ad Bagradam fluvium sitam ex Ptolomæo: notes velim, vir eruditissime, Garnerium ante septemdecim versis idem dixisse de Uthinâ alterâ, in qua sedebat Timianus. Profectò Ptolomæus unam tantum Uthinam ponit; quod si noster Geographus Uthinam Octavii, & alteram Timiani ad Bagradam reponit, de utraque Ptolomæi testimonium neutiquam laudare potest. Scribit Holstenius alterutram Uthinam cum aspiratione scribendam, & verè apud Augustinum lib. 6. de Bapt. cap. 33. recitatur *Felix ab Uthinâ.* Omitto quod ibidem ait Lampadium Uthinensem subscripsisse Concilium Arlatense II. voluit dicere primum, indictum anno primo Sylvestri Anno 314. Bonifacius Octavii adversarius cap. 198. dicitur Uthinensis; utri textui error irrepsit, incertum.

SEROTINUS THURZITENSIS. *Interfuit Collationi. Ponitur autem à Ptolomæo Thursa propè Vinam coloniam non longè à Tunizza, atque adeo nec admodum procul à Carthagine.* Non ita scribitur in Collatione; nam cap. 133. recensetur *Serotinus Episcopus plebis Thuruzitensis.* Quæ inflexio, uno Garnerio auctore, à Thursâ Ptolomæi derivat. Sanè vapularent discipuli, qui à Thursâ Thuruzitanum declinant; hoc enim adjectivum à Thuruzitâ originem ducit. Quare perperam Ptolomæus in testem vocatur. Imò nusquam legitur Thursa in Ptolomæo, sed tantum Thurza, quam ponit in Byzacio propè Adrumetum. Restius autem ex ipsâ Collatione ostenditur Thuruzitam fuisse in provinciâ Proconsulari; quia cum Serotinus Episcopus dixisset se nullum habere Episcopum adversarium; Primiani Primatis Carthagenensis Diaconus Habetdeum reposuit: *Presbyter est illic factus.* Qui quidem Diaconus frequentius interloquebatur, ubi de Episcopis Proconsularibus querebatur, ut passim ibidem patet; licet semel, aut iterum de aliis quoque locutum concedam.

MAJORINUS ZEMPTENSIS. *Ita legitur in Collatione: melius Zamensis, nam in Proconsulari provinciâ fuit Zama civitas, si Plinio, Ptolomæo, ac Straboni credimus.* Quot verba tot errata. In Collatione cap. 133. laudatur *Majorinus Episcopus plebis Zemptensis.* Et quidem rectè; nam in Synodicâ Proconsularium act. 2. Concilii Lateranensis memoratur *Florentius gratiâ Dei Episcopus S. E. Zemptensis.* Quo egregio testimonio evincitur, rectè scribi in Collatione Zemptensem, ac malè legi Zemptensem, & Zentam, seu Zemptam fuisse inter urbes Proconsulares. Rursus quod Zentam in Zamam mutat, vix patienter ferri potest. In Collatione cap. 121. dicitur *Dialogus Episcopus Zamensis*, cujus adversarius Montanus unus è septem Donatistis collatoribus recensetur. Igitur non Majorinus, sed Dialogus anno 411. erat Zamensis Episcopus.

POSTUMIANUS *Ignotæ sedis; Nam qui dicitur in Collatione Tagorensis diversus est ab isto; siquidem Tagora civitas, seu Tagura est in Numidiâ, non item in Proconsulari, & inter Episcopos è Numidiâ in exilium actos, recensetur Timotheus Tagorensis.* Ignoravit duas

duas fuisse in Africâ Tagoras, quod tamen intelligere poterat ex Collatione, cui inter Catholicos Antistites interfuere *Restitutus Episcopus Tagorensis*, qui fuit custos tabularum cap. 143. & *Posthumiânus Episcopus plebis Tagorensis* cap. 133. Itaque Posthumiânus, qui ponitur in epigraphæ, fuit Episcopus Tagorensis in provinciâ Proconsulari. At fuisse Tagoram in hac provinciâ colligo ex Tabulis Peutingerianis, ubi hæc leguntur. *Thacora V. Gegetu* (supple XV. ex Antonino mox laudando) *Naragara XII. Siccaveneria XXX.* Antoninus ita scribit in itinere Multi Circum. *Siccam XXXII. Naragara XXX. Tagora XX. Tipasa XXXII.* Certum est Tipasam spe Ætase ad Numidiam; nam in Notitiâ hujus provinciæ nominatur *Rusticus Tipasensis*. Naragaram Tipasæ finitimam Numidiæ adscribere Carolus à Sancto Paulo, & Holstenius, sed perperam; nam Synodicam Proconsularium act. 2. Concilii Lateranensis subscribit *Benentus Episcopus S. E. Narragaritana*, & in Notitiâ inter Proconsulares recensetur *Maximinus Maragaritanus*, ubi planè *Naragaritanus* legendum est. Et Synodum Bonifacii Anno 525. subscribit eum Proconsularibus *Victorinus Episcopus plebis Naragaritanae* lege *Naragaritana*. Ultrâ Naragaram versùs Numidiam ponitur *Gegetu*. Porro hanc etiam urbem fuisse intra diocesim Proconsularium, patet ex Victore Vitenfensi, qui lib. 1. de Persecut. Vand. inter Proconsulares nominat *Vincetium Gigitanum*. Itaque Tagora V. M. P. Gigetū distans, erat ultima urbs provinciæ Carthagenensis Tipasæ contermina, cujus sacra tempore Collationis Posthumiânus ministrabat, qui postea anno 416. sententiam contrâ Pelagianos subscripsit. Tagora in Numidiâ dicebatur etiam Tagura, ut ex Notitiâ Africæ patet.

CRISPOLUS VOLITENSIS. In vulgatis codicibus legitur *Trispolus*, sed vitium per se manifestat insolentia nominis; quare emendari debet ex Collatione. Hic rectè priorem literam corrigit. In MS. Serenissimi Magni Ducis Crispolus legitur, tum in epigraphæ Synodicæ, tum in rescripto Innocentii.

VICTOR UTICENSIS. Non ille quidem scriptor librorum de persecutione Vandalicâ anno 484. excitatâ adversus Catholicos ab Hunerico, sed alius ejusdem nominis, & sedis, qui fuit Carthagine, cum Collatio haberetur. Victor, qui sub Hunerico vixit, ac scripsit libros de persecutione Vandalicâ, non fuit Episcopus Uticensis, sed Vitenfensis, ut egregiè è MSS. ostenderunt Chiffletius, ac Holstenius. Hoc ipsum probatur ex elencho Episcoporum ab Hunerico in exilium deportatorum, nam inter Proconsulares nominatur *Florentinus Uticensis*, & inter Byzacenos *Victor Vitenfensis*, qui libros scripsit de persecutione Vandalicâ. Plura hæc de re leges in Chiffletio, cuius volumen, ut pleraque alia è copiosissimâ tuâ illâ bibliothecâ non semel mihi commodasti.

VICTOR MIGIRPENSIS. Ita legitur in Collatione &c. In hoc, & præcedenti Victore redit ad solitas divinationes. Adfuere Collationi tres aliæ Proconsulari provinciâ Victores, nempe Libertinensis, Abitinensis, & Tuburbitanus. Itane hocce intrâ quinquennium obiisse putat, vixisse verò Migirpensem, & Uticensem, ut isti solummodo, & nullus illorum trium Synodo anno 416. Carthagine contrâ Pelagianos coactæ interesse poterint? Sed cui facile fuit Urbes pro arbitrio mutare, confundere, extruere, haud quicquam pensi habuit, Episcopos ad Synodos admittere, prout libet, & prout lubet, excludere.

LYCIUS TAGARATENSIS. Recensetur eius nomen in Collatione. *Tagaratensis Episcopi* meminit *Notitia Episcoporum provinciæ Proconsularis*, refertur enim *Honoratus Tagaratensis pulsus in exilium*. Non possum non albos calculos adijcere.

MARIANUS UZIPPARENSIS. Nominatur in Collatione. Meminit *Notitia Episcoporum provinciæ Proconsularis Argentij Uzipparitani in exilium expulsi*. In plerisque editis codicibus legitur *Macianus*, sed Garnerio favet MS. Laurentianæ bibliothecæ. In Tabulis Peutingerianis *Uzippira* ponitur supra Pappum in mediterraneis versùs meridiem. In Synodo Bonifacii appellatur *Sementius Uzipparensis*. Marianus fuit unus legatorum Proconsularium in Concilio anni 419.

FRUCTUOSUS ABZIRITENSIS. Ita legitur in Collatione, legendum tamen fortè est *Abderitensis*, vel *Abbiritensis*: est enim apud Ptolomæum *Abdera* mentio in Africâ propriâ, seu provinciâ Proconsulari, siquidem ponitur sub Carthagine, & in Notitiâ provinciæ Proconsularis fit mentio *Felicis Abaritani Episcopi*. Hunc verò *Fructuosum* oportet non diu fuisse *superstitem*; nam ann. 419. *Candidus Abbaritanus* recensetur inter legatos provinciæ Proconsularis, qui tamen in subscriptionibus dicitur *Germaniæ*, sed mendosè: nam *Germania* sive *vetus*, sive *nova*, pertinet ad Numidiam, si qua fides *Notitiæ* sæpius citatæ, in quâ fit mentio *Felicis Abaritani Episcopi*. Parum caller Africanam geographiam, dum urbem Abziritanam cum Abbiritanâ confundit. In Collatione cap. 128. dicitur *Fructuosus Episcopus plebis Abziritensis*. Plinius lib. 5. cap. 4. laudat in Africâ oppidum *Abziritanum*. Hæc urbs Ptolomæo dicitur *Abdera*, nam D pro Z passim sumptum superius ostendi. Et in Synodo Genethlij A. 390. *Victor Abziritanus* & *Abderitanus* in varijs codicibus legitur. Ceterum adhuc in Africâ numerabantur duæ urbes, quarum Episcopi *Abbiritenses* nuncupabantur. Nam cap. 215. laudatæ Collationis ponitur *Annibonius Abbiritensis*; capite verò 133. *Felix Episcopus Abbirimius*, quæ urbs ita appellabatur, ut ab *Abbirminus*, ubi sedebat *Annibonius*, distingueretur; Afri enim ad duas eiusdem nominis urbes distinguendas, utebantur istis vocabulis *major*, & *minor*: ita apud eosdem habemus *Leptiminus*, nempe parvam *Leptim*, & in Notitiâ inter Byzacenos est *Fortunatianus Leptiminsis*: ita Plinius ibidem recenset oppida *Ucitana duo*, *major*, & *minor*, & cap. 133. Collationis recitatur *Octavianus Episcopus plebis Ucitanius*. Itaque eidem Collationi anno 411. interfuere *Fructuosus Abziritensis*, *Felix Abbirimius*, *Annibonius Abbirminus*. In Synodali Proconsularium act. 2. Concilij Lateranensis laudati appellantur *Adeodatus Abbiritanus*, & *Victorinus Abziritanus*, quorum Episcoporum urbes mirum non est Garnerium in unam confudisse, cum nec eisdem Carolus à S. Paulo, nec Holstenius exactè distinxerint. Sed alia rursus Garnerij errata corrigenda sunt; falsum enim est *Candidum* successisse *Fructuosum*; nam *Candidus* fuit Episcopus *Abbiritensis*, non *Abziritensis*; ita enim legitur in subscriptione Synodi anno 419. *Carthagine coactæ C. candidus Episcopus Abbiritensis Germanicianorum*, apud Labbeum tom. 2. Concil. pag. 1670. Et rectè: nam apud Augustinum lib. 6. de Bapt. cap. 23. nominatur in Synodo Cypriani *Successus ab Abbir Germanicianâ*. Si Garnerius pro *Germaniæ* in melioribus codicibus *Germaniciæ* legisset, rectius textum correxisset. Verum plusquam

plusquam palmaris est ejusdem scriptoris hallucinatio, ubi tradit Fructuosum post A. 416. haud diu fuisse superstitem, quod Candidus A. 419. Fructuosi cathedram sedebat. Id ubi de Candido sermo inferius incidet, ostendat; nam ambos huic Synodo praesentes fingit.

QUODVULTEUS VERENSIS. *Fuit unus ex decem legatis provinciae Proconsularis, qui cum aliarum provinciarum legatis ann. 419. nomine totius Africanae Synodi canones recognoverunt.* Non ita est. Hic Quodvulteus ante annum 411. erat Episcopus, nam nominatur ante Thomam Cubdensem, qui interfuit Collationi. At Quodvulteus Verensis post an. 411. Episcopatum in leptus est; cum in subscriptionibus A. 419. post Pentadium Carpitantum locetur. Earum fragmentum, quod plurimum ad rem facit, hic infero

Pentadius Episcopus Carpitane Ecclesiae subscripsi.

Ruffianus Episcopus Ecclesiae Maxensis subscripsi.

Prætextatus Episcopus Sicilibbensis Ecclesiae subscripsi.

Quodvulteus Episcopus Verensis Ecclesiae subscripsi.

Candidus Episcopus Abbiritenfis Germanicianorum Ecclesiae subscripsi.

Anno 411. sedebat Carpis Antonius, cui Pentadius subrogatus fuit ex cap. 125. toties memoratae Collat. Idem etiam Quodvulteus in epigraphe ponitur ante Candorium Mullitensem, qui Collationi interfuit. Quare diversus plane fuit à Quodvulteo Verensi.

CANDORIUS MULLITENSIS. *Numeratur inter Episcopos, qui Carbagine fuerunt tempore Collationis. Inter Proconsulares electos Notitia habet Liberatum Mullitanum.* Tandem Garnerius non sine cura, & labore aliquid expiscatus est.

MAXIMUS & MEGARIUS. *Ignota sedes.* Sed & aliorum parum eidem nota.

RUFINUS DRUSIALENSIS. *Quaquam ita legitur in Collatione, legendum tamen puto Dinisianensis, vel potius Diosinianensis: eiusce enim nomini Episcopus ponitur in Concilio Carbaginensi rebaptizantium num. 48. An non illa sedes, quae in Notitia provinciae Proconsularis corrupte legitur Duassendelmai? Non possunt sine risu hac audiri. A carcere ad calcem pererrat. Lege, mi Antoni, epigraphem, videbis nominari non Rufinum, sed RUSTICUM. Ita cum duo Rustici in epigraphe scribantur, Garnerius ex priori Rusticianum facit, posteriorem in Rufinum mutat. Cum non possit Rusticum inter ducentos & octoginta sex Episcopos, qui Collationi nomen dederunt, reperire, satis urbano artificio pro Rustico Rufinum obtrudit. Porro Rufinus cap. 121. Collationis vocatur Episcopus plebis Drusilianensis. Verum metamorphoseos studiosus, non modo Episcopum, sed & Drusilianam eiusdem sedem in aliam convertens ait: *Legendum tamen puto Dinisianensem.* Seridone, an iocose hac scripsisse eundem putas? Ubinam gentium, non dicam in Africa, sed Orbe toto Episcopatus Dinisianensis paruit? Verum vide, quomodo eandem Dinisianam suam illam urbem, quam uno ductu calami repente excitat, altero statim deiecit; *vel notius, inquit, Dionysianensis.* Sed perperam Drusilianensem Ecclesiam cum Dionysiana confundit; illa enim ad Proconsulares pertinet, ut ex Tabulis Peutingianis constat, haec verò ad Byzacenos; nam inter sedes Byzacij, quae sine Episcopis erant anno 484. ponitur in Notitia Africae Dionysiana. Eandem etiam diversas urbes fuisse evidenter ex Collatione deducitur, in qua cap. 187. inter Episcopos Donatistas, qui Collationi interfuerunt, ponitur *Restitutus Episcopus Drusilianensis, & cap. 198. Victor Episcopus Dionysianensis.* Itaque Drusiliana, & Dionysiana fuere diverse, & diversarum provinciarum urbes, quibus di-*

fincti Episcopi Donatistae praesidebant: illas verò novus Geographus in unam confundit, alteram ex Byzacio in Proconsularem sine machinis transferens. At neque his mutationibus contentus, cum ex Drusiliana fecerit Dinisianam, dein Dionysianam; tandem ex his omnibus tanquam dirutarum civitatum rudibus novam urbem aedificat Duassendelmai; *An non, inquit, illa sedes, quae in Notitia provinciae Proconsularis corrupte legitur Duassendelmai? Imò ipsemet corrupte legit; nam in Notitia laudata non dicitur Duassendelmai, sed Duasbedemtai* nominatur enim ibidem Mannucius Duasbedemtai, cuius sedes cum statuatur in Proconsulari, nequit eadem esse cum Dionysiana, quae in eadem Notitia locatur in Byzacio. Porro Ecclesiam Duasbedemtai puto eandem esse, quae cap. 202. Collationis dicitur *Assenensalensis*, ubi inter Donatistas recensetur *Fortunatianus Assenensalensis, & in Synodo Bonifacij inter Proconsulares ponitur Patronianus Senensalensis.* Synodicam Proconsularium act. 2. Synodi Lateranensis subscribit *Julianus gratia Dei Episcopus S. E. duarum Senesalitinarum.* Habes ergo in quatuor versibus tot errata recentioris huiusce Geographi, quae fortè idem addenda putavit Geograph. reformata, quam quidam (nostri hominè) in lucè emisit.

RUFIANUS MUZUCENSIS. *Dicitur in Collatione Muzucensis; unus fuit è decem delegatis è provinciae Proconsulari ann. 419. ad recognoscendos canones &c.* Putabat se lippis scribere, ac tonsoribus, cum tot fabularum portenta chartis inseruit. Fallitur, dum scribit Rufianum dici in Collatione Muzucensem. Nec Rufianus dicitur, nec Muzucensis, sed cap. 127. nuncupatur *Rufinianus Muzucensis.* Erat Muzua in Proconsulari, & inter electos ex hac provincia in exilium ab Hunerico recitatur *Felix Muzucensis.* In eadem Collatione ca. 133. Episcopus *Muzucensis* appellatur Restitutus. Denique in subscriptionibus superius adductis anno 419. Pentadius, qui post an. 411. electus fuit Carporum Episcopus, subscribit ante Rufianum Maxensem. Nondum ergo hic an. 411. erat Episcopus, neque interfuit Collationi, cum tamen Rufianus qui in epigraphe nominatur Pentadio Carpitano & Thomae Cubdenfi, qui Collationi interfuerunt, praepositur.

PROCLIANUS. *Vel ignota sedis, vel quod magis veor, legi debet Proculus Ginesitensis Salariae, cuius nomen ponitur in Collatione. Nam in Notitia Episcoporum provinciae Proconsularis legitur Carissimus Gispensis, electus in exilium: Nullus verò dubito, quin idem Ginesitensis qui Gispensis: Veor, ne tot metamorphoses nauicam ac fastidium tibi ingerant. Vir doctissime, ac memet non levi sanè crimini obnoxium faciam, qui te à gravioribus studijs, quibus diu noctuque curam intendis, ad haec plane fabulosa lectitanda interpellem. Scis Catonem post difficillima senatus consulta animum ad cursum ludosque cum pueris vertisse. Ego quidem varias subinde hominum, urbium, ac provinciarum non secus ac in scenâ fieri solet, mutationes exhibeo. Refice interim te, ac oculos, auresque commoda, nam novae rerum facies occurrunt. Hic Proclianus in Proculum vertitur, ac Gispia in Ginesitam urbem transmigrat. Quid hominis nomen varietur, dolo plerumque fit, vel consilio, dum per adoptionem familiae in alias transcribuntur. At urbes urbibus inferere unus Garnerius tentavit. Verum quam infeliciter, ne imperitè dicam, collige ex cap. 133. Collationis, in qua nominatur *Proculus Episcopus plebis Ginesitensis Salariae: & ex cap. 135. ubi recensetur Ianuarianus Episcopus Ecclesiae Gispensis.* Et tamen cum utriusque urbis distinctio meridiana luce clario apparet, consti-*

confidenter exclamat Garnerius: *Nullus dubito quin idem Ginesinensis, qui Gispensis.* Adde etiam Proculiani nomen familiare fuisse apud Afros; nam Episcopus, qui in Hipponensi diœcesi contra Augustinum morabatur in parte Donati, Proculianus dicebatur, ad quem data est Epistola inter Augustinianas 147. & nominatur etiam in Epist. 168. Fateor tamen in codice Laurentiano *Proculus* scribi. Verum adest in cap. 135. etiam *Proculus Serrensis.*

THOMAS. *Mirum ubique hujus nominis silentium, nisi quod Leo Magnus scripsit ad Thomam Africanum Episcopum: sed incredibile est huncce Thomam nostrum vixisse.* Si præsens Collationi hæc dixisset, surdum illum affirmassem; nam cap. 133. altâ voce nominatus est ab Officio *Thomas Episcopus plebis Cubdensis*, qui etiam respondit: *E contra neminem habemus.* Hanc verò Ecclesiam spectasse ad Proconsulares poterat Garnerius discere ex Synodica act. 2. Concilii Sancti Martini Papæ, quam subscripsit *Gentilis gratiâ Dei Episcopus S. E. Cubdensis.* Portentum tibi fortè videbitur, hunc Scriptorem non vidisse Thomam ubi erat in Collatione, reperisse verò hunc ipsum, ubi planè non erat, nempe in Epistola Sancti Leonis Magni. Semel tantum Leo Magnus literas, quæ extant, in Africam misit; est Epistola 87. ad Episcopos Mauritaniam Cæsariensis, in quâ nullus Thomas appellatur. Interim non possum non dolere supinam ac immanem prorsus Garnerii hallucinationem, qui non contentus urbes, & Africanos Episcopos confudisse, Leonem Magnum pro Leone IX. obrudit. Extat inter Leonis IX. Epistolas tertia cum hac epigraphe; *ad Thomam Episcopum Africanum* quam tamen fingit à Leone Magno scriptam. Damus ergo libentissimè *incredibile esse Thomam* nominatum in hac epigraphe, *tandiu vixisse*; etenim usque ad tempus literarum ab Apostolicâ sede *ad Thomam Episcopum Africanum* scriptarum, sexcenti & triginta tres anni lapsi sunt; primus Leonis IX. annus fuit nostræ epochæ 1049. Si in lib. 2. Victoris de perf. Vand. vidisset alium Thomam Episcopum Africanum?

JANUARIUS TIMIDENSIS. *In Collatione legitur Tunudensis, sed legendum (nota confidentiam) omnino videtur Timidensis; nam in provinciâ proconsulari nulla fuit Tunuda civitas, sed Timida quæ regia aliquando dicitur.* Eandem crambem reponit. Audi interim quæ idem auctor in notis ad VINCENTIUM CULUSTANUM scribit de urbibus proconsularibus: *siquidem vix illius provinciæ plures, quàm sexaginta octo Ecclesias novimus, nec illas noti sitis, cum tamen fuerint centum sexaginta quatuor, si qua fides Victori Uricensi.* Cur ergo Tunuda non fuit una ex illis centum ferè, quæ ignorantur? Potuit tamen pertinere ad aliam Africanam provinciam; nam Tunuda incertæ provinciæ ab Ecclesiasticis geographis deputatur. In Tabulis Peutingerianis in Proconsulari legitur *Uthica XX. Thumu VII. Maxula XXI.* Fortè à Thunu dicta est Ecclesia Tunudensis. In Tabulis Ptolomaicis ponitur *Tunuba*; ubi unius tantum literæ variatio à textu Collationis apparet. Et Plinius lib. 4. cap. 5. laudat in Proconsulari oppidum *Tunudisense.* Ex his poterat Garnerius memoratam Ecclesiam facilius, & probabilius ostendere, quàm illam in Timideasem sine teste convertere. Cum inter Donatistas nullus Timidensis nominetur, non obscure deducitur, eandem Ecclesiam fuisse Catholicam (rari erant Episcopi Donatistæ in Proconsulari teste Petiliano capit. 165. Collationis) ejusque Episcopum ad Synodum non venisse; nisi fuerit ex LXIV.

Ecclesiis Catholicorum; quæ tempore Collationis Episcopis carebant, nondum in demortuorum locum novis subrogatis, ex eadem Collatione cap. 215.

OCTAVIANUS RESSIANENSIS. *Ita legitur in Collatione.* Hoc brevissimo scholio rem se ad oculum monstrasse existimat. Errat autem, dum Reslianensem Episcopum Proconsularibus adnumerat, qui inter Numidas locandus est; nam in Notitiâ Africæ inter Numidas habetur *Vigilius Reslianensis.* Hoc etiam ex ipsâ Collatione colligitur; nam cap. 121. hæc scribuntur: *Aspidius Episcopus plebis Tacaratenfis. Idem dixit: Præstosum. Verissimus Episcopus Donatista dixit: agnosco illum: quatuor sunt in plebe mea, Datanus, Aspidius, Fortunatus, & Octavianus.* Erat Tacarata in Numidiâ, undè ibidem in Notitiâ recitatur *Crescentius Tacaratenfis.* Datanus erat Episcopus Legensis ex cap. 121. & in Notitiâ Numidiæ ponitur *Januarius Legensis.* Octavianus Reslianensis; Tres illæ diœceses intra Numidiam erant conterminæ. Octavianus ergo Reslianensis pertinet ad Numidiam. Garnerius tamen non vidit in eadem Collatione alterum Octavianum Episcopum Proconsularem; is fuit *Octavianus Episcopus plebis Ucimajus*, uti scribitur cap. 133. Plinius superius memoratus, recensuit oppida *Ucimana duo, majus, & minus*, & in Synodicâ Proconsularium act. 2. Concilii Lateranensis laudatur *Tripolius G. D. Episcopus S. E. Ucitane.* Quare hic fortè fuit Octavianus Episcopus Ucimajus.

PRÆTEXTATUS SICILIBENSIS. *Unus fuit è decem legatis provinciæ Proconsularis, qui cum aliis aliarum provinciarum recognovit Canones anno 419. nomine totius Africanæ Synodi.* Neque sedem hujus Episcopi rectè divinatur; nam Prætextatus Præsul Sicilibræ, seu Sicilibbæ, erat dignitatis tempore posterior Penthadio Carpitano; siquidem in subscriptionibus Synodi à Garnerio laudatæ, Penthadio postponitur, ut ex tribus subscriptionibus apud Labbeum tom. 2. Concil. pag. 1168. 1669. 1670. apparet, quarum unum exemplum superius posuimus; at hic Prætextatus Penthadio præponitur, cum quartus ab eodem in epigraphe recitetur. Hic Holstenii sententia rejicienda mihi est, qui pag. 36. scribit Cilibiensem eandem cum Sicilibbensis urbem fuisse; nam eidem Collationi ex Donatistis interfuere *Quadratianus Episcopus Sicilibbensis* cap. 198. & *Tertullus Episcopus Cilibiensis* cap. 206. In Synodo Bonifacii Anno 525. nominatur *Resstitutus Cilibiensis* inter Proconsulares. Utraque Ecclesia deest in Notitiâ Africæ. Carolus à Sancto Paulo pag. 114. Cilibiensem Episcopatum incertæ provinciæ adscripsit, qui tamen ad provinciam Carthaginensem spectavit.

SEXTUS. *Ignota sedis.* In codice Laurentianæ Bibliothecæ *Sixtus* legitur; sed nusquam memoratur in vetustis Africæ monumentis.

QUODVULDEUS CIVIRTENSIS. *Legi fortè ita debet: fit enim mentio Episcopi ejusdem nominis, & sedis in Collatione, nec tamen in aliis à proconsulari provinciis reperitur sedes Civirtensis.* Sanè Garnerius non legit subscriptiones Synodi Bonifacii Carthaginensis apud Labbeum tom. 4. Concil. pag. 1640. illam enim Synodum subscribit *Vincentius Episcopus plebis Gervitane legatus provincia Tripolitane.* Itaque sedes Civirtensis erat extrâ terminos Proconsularis, imò ultrâ Byzacium, & ad Tripolitanos pertinebat.

PENTHADIUS CARPITANUS. *Fuit unus è decem electis ex provinciâ proconsulari ad recognoscendos canones anno 419. Vides hunc scriptorem fingere duos Carpitanos Episcopos unâ simul sedisse, & anno 416. eidem*

Synodica nomina dedisse? Etenim superius Antonium, qui Sextus in hac epigraphe nominatur, appellat Episcopum Carpitanum, cui modò Penthadium concathedraneum facit.

QUODVULTDEUS. *Ignota sedis.* Hunc rectius Verentem dixisset, quippè qui in Synodo anno 419. post Penthadium subscriptus legitur.

CYPRIANUS TUBURBITANUS. *Ita legitur in Collatione; Est autem Tuburbus seu Tuburbo civitas in provincia proconsulari, fuitque olim colonia Plinio, & Ptolomæo nota. Meminit ejusdem Antoninus in itinere Hippone Regio Carthaginem, eamque ponit inter Cluacariam, & Cigisam.* Duas urbes Tuburbitanas in unam confundit. Nam cap. 133. Collat. nominatur *Victor Episcopus Tuburbitanorum minorum; & capit. 135. Cyprianus Episcopus plebis Tuburbitanorum majorum.* Victor lib. ult. de perfec. Vand. meminit *Tuburbitanæ civitatis majoris, & Antoninus in descriptione memorati itineris ait; Cluacaria xv. Tuburbominus xxviii. Cigisam.* Perperam ergo testimonium Antonini adducitur, quia Cyprianus sedebat apud Tuburbomajus, ejus nulla apud Antoninum mentio est. Verùm utriusque Tuburbi situm describunt Tabulæ Peutingerianæ, ubi Sicillibba media visitur obliquè utrumque Tuburbum respiciens, distans Tuburbomajus M. P. xxviii. Errat insuper, dum Cyprianum Penthadio Carpitano posteriorem ponit, qui tamen anno 411. erat Episcopus, & Penthadius, quemadmodum dictum est, nondum eo anno Carpis sedebat.

SERVILIUS. *Ignota sedis, quemadmodum.* PELAGIUS, MARCELLUS, VENANTIUS, DIDY-
MUS, SATURNINUS, THIAZACENUS, GER-
MANUS, GERMANIANUS, JUVENTIUS,
MAJORINUS, JUVENTIUS. Hic Collatio Carthagenensis hominem destituit, nec aliunde suppetias petere potuit, sed quàm infeliciter eadem Collatione usus sit, nemo non videat.

CANDIDUS ABIRITANUS. *Fuit unus è legatis provincie proconsularis &c.* Rillum, Amice, teneas. Superius in FRUCTUOSO, quem Abbiritanum Episcopum fuisse asseruit, hæc planè dixerat: *Hunc verò Fructuosum oportet non diu fuisse supersitem, nam anno 419. Candidus Abbiritanus recensetur inter legatos provincie proconsularis.* Si Fructuosus, & Candidus ambo ejusdem urbis Abbiritensis Episcopi unà eademque die anni 416. simul adfuere Carthagine in Synodo, cur unà simul in alterâ quoque Carthagenensi Synodo anno 419. esse nequiverit? Tam citò sui oblitus, Candidum collegam in Episcopatu Fructuoso dedit, quem paulo antè istius decessorem pronunciaverat. Putasne Garnerium ullam his responsionem adornare posse nisi ad Kalendas Græcas? Caterum id etiam peccat, quod utrumque ejusdem urbis Episcopum facit, cum Fructuosus Abziritanum thronum sederit, Candidus fuerit Episcopus Abbiritensis Germanicianorum, ac Felici, qui Collationi interfuit, successerit, quemadmodum ubi de Fructuoso superius sermo incidit, palam ostendi.

CYPRIANUS, & ÆMILIANUS. *Ignota sedis.* Nec ego scio, nec inquirō.

ROMANUS MEGALOPOLITANUS. *Recensetur in Collatione. Fit mentio in Notitiâ Episcoporum provincie proconsularis Coronii Megalopolitani in exilium acti: quâ verò in parte provincie proconsularis sita fuerit Megalopolis, ignotum mihi est.* Imò & Afris illius ætatis hominibus id pariter ignotum fuit; nulla enim unquam extitit in Africâ Megalopolis, cujus nominis urbs celeberrima fuit in Peloponneso, Polybii historici patria.

Erat quidè in Africâ Meglapolis. Undè in Collatione cap. 133. laudatur *Romanus Episcopus plebis Meglapolitane, & in Notitiâ citatâ à Garnerio, sed non bene lectâ, vel certè corruptâ, nominatur Coronius Meglapolitanus; denique in Synodicâ act. 2. Synodi Sancti Martini Papæ recensetur Reparatus Episcopus S. E. Meglapolitane.* Hos Episcopos unius literæ additione Garnerius ex Africâ in Europam rapit. Cæterum Amanuensis, vel Typographus erroris auctor judicetur, proprium Garnerii erratum est; quòd, Romanum ante annum 411. Episcopum, quippè qui Collationi interfuit, sedisse in Synodo putat post Penthadium Carpitanum, & Candidum ab Abbir Germanicianâ, qui post annum 411. ad sacras sedes evecti sunt.

AFRICANUS & MARCELLINUS. *Incerta sedis.* Marcus Episcopus Donatista cap. 187. Collationis interrogatus à nostro Alipio Tagastensi: *Unde es? Quæ est civitas tua?* respondit: *Securæ Pruræ Amidicæ. Melimelimeniâ Nasuta Pruræ.* Poterat Garnerius pro ea, quam in designandis pro arbitrio Episcoporum sedibus auctoritatem usurpat, Africanum Securæ Pruræ Amidicæ, Marcellinum verò Melimelimeniâ Nasutæ Pruræ Episcopos deputare.

Hactenus de notis Garnerii ad epigraphen Patrum Proconsularium. Accedo ad ejusdem notas in titulum alterius Synodicæ à Numidiæ Episcopis anno eodem 416. itidem contrâ Pelagianos ad Innocentium Pontificem missæ; est epistola inter Augustinianas xcii. quæ ita inscribitur.

Domino beatissimo meritoque venerabili, & in Christo honorando Papæ Innocentio Sylvanus, Valentinus, Aurelius, Donatus, Restitutus, Lucianus, Alipius, Augustinus, Placentius, Severus, Fortunatus, Possidius, Novatus, Secundus, Maurentius, Leo, Faustianus, Cresconius, Malcus, Littorius, Fortunatus, Donatus, Ponticanus, Saturninus, Christonius, Honorius, Lucius, Adeodatus, Proceßus, Cresconius, Secundus, Felix, Asiaticus, Rufinianus, Faustinus, Servus, Terentius, Cresconius, Sperantius, Quadratus, Lucillus, Sabinus, Faustinus, Cresconius, Victor, Gignantius, Possidonius, Antonius, Innocentius, Præsidius, Crescentius, Felix, Antonius, Victor, Honoratus, Donatus, Petrus, Præsidius, Cresconius, Lampadius, Delphinus ex Concilio Milevitano in Domino Salutem.

Pessimis iisdem auspiciis horum quoque Episcoporum sedes Garnerius describit; cujus quidè notis resellendis temporis jacturam facere fortè videbor: sed hoc ipsum in lucri loco reponendum censeo, quod dum tibi hoc in opere morem gero, obsequium erga te meum extendo; neque enim periculum est, ne sit nimium, quod esse maximum debet. Collige interim te, & ex Proconsulari provinciam in Numidiam à Garnerio vocatus gradum moveas, ut qualia de Carthagenensis Concilii Patribus, eadem de Milevitani confessis Episcopis commenta audias.

SILVANUS SUMMENSIS vel ZUMENSIS. *Utroque modo in Collatione scribitur nomen sedis, quæ prima tunc erat in provincia Numidiæ &c.* Ubi verò sita fuerit Summa, vel Zuma, incertum est; nisi fortè dicatur esse Zama, quam Plinius, & Ptolomæus in Africâ, seu potius Numidiâ reponunt. Nisi hospes in Africanâ Historiâ Zamam cum Zummâ confundet. Etenim anno 411. Kal. Junii Collationi Carthagenensi adfuere *Diogenes Episcopus Zamensis*, contrâ quem Montanus unus è septem Donatistis collatoribus stabat ex cap. 121. & *Sylvanus Episcopus Zummensis* cap. 99. cui adversaba-

tur eadem in diocesi Felix Donatista, qui cap. 114. 201. & 202. dicitur *Zammensis*. Hic scriptor in notis ad epigraphen Proconsularium dixerat: MAJORINUS *Zempensis*. Ita legitur in collatione; melius *Zamensis*, nam in Proconsulari provincia fuit *Zama civitas*, si Plinio, Ptolomeo, ac Straboni credimus. Eandem inconstantiam, quâ passim laborat, in horum Episcoporum sedibus designandis, viris doctissimis affricat, qui in recensendis illarum provinciarum urbibus, exactam utriusque provinciarum divisionem, qualis ab Ecclesiasticis servata est, non afferunt, sed fluminum sectione illas dividunt, ut ad oculum patet. Ex collatione habemus Dialogum Episcopum Zamensem, cui Garnerius Majorinum, & Silvanum etiam collegas superimponit, ut Episcoporum eadem in Urbe triumviratum constituat. *Zama Jugurtha*, dein *Juba* in Numidiâ regia, rebus apud eandem à Metello, & Cæsare gestis celebratur à Sallustio, & A. Hirtio; *Zumma* verò fuit exiguum in eadem provinciâ oppidum ex solâ collatione Carthaginensium scriptoribus Ecclesiasticis notum.

VALENTINUS VAJENENSIS. Ita legitur in collatione. *Incerta sedes est; fuit tamen propè Vegeslam, nam in collatione pro Vegeslitano Episcopo subscripsisse dicitur.* In cap. 135. collationis hæc leguntur: *Valentinus Episcopus Vajensis pro consecrator meo Regino Ecclesie Vegeslitenfis, qui hic Carthagine infirmitatis causâ detinetur &c. subscripsit.* Eiusdem adversarius Donatista cap. 136. dicitur *Quintus Vajensis*. *Vegesela* erat in confiniis Numidiæ versus Byzacium; nam ex Antonino distabat Sufetulâ urbe Byzacii M. P. XXX. in itinere *Thenis Thevestem*. *Vaja*, seu *Baja* non semel in Ecclesiasticis Africæ monumentis nominatur. *Felix Bajanensis* fuit in Concilio Grati Carthaginensis. *Bejanus Bajanensis* fuit unus è duodecim ordinatoribus Maximiani damnatus Bagajæ à Donatistis ex Augustino lib. 3. contra Cresc. cap. 53. Perperam verò ex subscriptione Valentini deducitur, istum sedisse propè Vegeslam. In collatione cap. 208. & 209. plures Episcopi Donatistæ subscripsere pro collegis, qui in itinere infirmitatis causâ detenti dicuntur, quorum tamen dioceses non erant conterminæ. Et cum *Regianus* Carthagine ægrotaret, invisentem se *Valentinum* rogare potuit, ut mandatum suo nomine subscriperet. In Ephesinâ Synodo pro *Rufo Thesalonicensi* subscripsit *Flavianus Philippensis*, quorum sedes non erant vicinæ; hic enim in Macedoniâ secundâ, ille in primâ factorum præfectos agebant.

AURELIUS MACOMADIENSIS. *Bis Antoninus meminit civitatum Macomadum in Itinerario: semel dum describit viam, quæ ducit Cirtam Carthagine; iterum in itinere Aburis Thenas. Illic non procul à Cirtâ, isthic propè Thenas ponitur; quare necesse est falli lexicographos, qui legi debere putant Macomadem; eamque collocant propè Sirtim minorem. Postea. Gemina enim fuit Macomadia apud Numidas; una cujus Ecclesiam regebat Aurelius, habereque adversarium Sallustium Donatistam; altera Resliciana, cui pro parte Donati Proficentius præset. Imò tres Macomades recenset Antoninus. Priorem in Numidiâ ponit distantem Cirtâ M. P. LIII. alteram in Byzacio propè Thenas, quæ urbs erat in Byzacio, in cuius Notitiâ nominatur *Pascasius Themitanus*; & rursus in eodem itinere à Magnâ Lepti, quæ erat metropolis Tripolitanae provinciarum, Alexandriam ait: *Macomades Syrtis*. Antonino consentiunt *Tabulæ Peutingerianæ*, quæ propè Thenas in Byzacio reponunt *Macomades minores*. Quartam Macomadiam apud Numidas lexicographi,*

quos vellicat, à Garnerio discent. Quare Proficentius Donatista sedebat apud *Macomades Byzacenas*; hæc enim urbs dicitur ab Antonino *municipium*. *Limes Macomadiensis* in Notitiâ Imperii Occidentalis ponitur sub custodia Ducis Tripolitani.

DONATUS AMPORENSIS. Dicitur quidem in collatione *Auburensis*, sed in Notitiâ fit mentio *Cresconii Amporensis ejeti in exilium cum aliis*. In collatione cap. 121. non *Auburensis* dicitur, sed *Amburensis*, cujus adversarius *Servatus* cap. 198. appellatur *Episcopus Amphorensis*. Potuit *Donatus* sedere *Anburæ* in diocesi *Amphorensi*, seu *Amporensi*, quemadmodum *Delphinus* ex cap. 65. ejusdem collationis, morabatur in diocesi *Constantiniensi*, & quatuor *Catholici* erant in diocesi *Adeodati Milevitani* *Donatistæ*, ut ibidem *Petilianus* conquestus est.

RESTITUTUS NOVASINUS. Ita in collatione. In Notitiâ *Episcoporum Numidiæ recensetur inter expulsos Candidus Novasimensis*. Interfuit Concilio tum *Carthaginensi* ante collationem anno 411. tum *Milevitano* anno 416. tum *Africano universali* anno 418. in quo tertius fuit *legatorum provincia Numidia*. Hæc partim rectè dicerentur, si unus è Numidiâ *Restitutus Novasimensis* appellaretur; sed occurrit in eadem collatione cap. 143. *Restitutus Episcopus Tagorensis*, quam Ecclesiam ad Numidiam spectare concedit Garnerius; quia in Notitiâ illius provinciarum ponitur *Timorheus Tagurensis*. Rursus in Synodo anni 418. dicuntur electi legati de provinciâ Numidiæ *Alipius*, *Augustinus*, & *Restitutus*. Quare cum *Restitutus* qui in epigrapha nominatur, federit in Synodo anni 416. ante *Alipium*, & *Augustinum*, perperam dicitur ille idem, qui anno 418. nominatur *Numidarum legatus*, quia hic post *Alipium*, & *Augustinum* ibidem tanquam in Episcopatu posterior memoratur.

LUCIANUS GUIRENSIS. Recensetur inter Episcopos, qui *Carthagine Synodum habuerunt ante collationem &c.* An verò & hic, & illic corruptè legatur Ecclesie nomen, reponique debeat pro *Guirensi*, vel *Girensi*, vel *Girbensis*, cujus Episcopus decimo loco sententiam dixit in Concilio rebaptizantium, dubitaverit forte aliquis, nec meo iudicio valde temerè. Non ibo inficias, iudicio geographi urbes subinde miscentis, non fore ita sentientem valde temerarium. Sed eruditi riderent hominem *Girbam* in Numidiâ locantem. Qui ponitur *Momillus à Girbâ* in Synodo rebaptizantium, spectat ad Tripolitanos; nam in Notitiâ hujus provinciarum laudatur *Faustinus Girbitanus*. In Numidiâ nulla *Girba* nominatur, sed tantum *Garbe*; unde in Synodo Secundi *Tisigitani* apud *Cirtam* adfuit *Victor à Garbe* ex *Optato Milevitano* lib. 1. & *Aug. lib. 3. contra Cresconium* cap. 27. Et in collatione cap. 209. *Felix Garbensis* inter *Donatistas* collocatur.

ALIPIUS TAGASTENSIS. Nobilior ille est cum scriptis *Augustini*, *Hieronymi*, ac *Paulini*, & aliorum, tum maxime rebus gestis, factisque Ecclesie, quibus adscriptus est inter *Divos* die 15. *Aug. &c.* Omnia egregiè. Sed *Alipius* supra omne *Garnerii præconium* est.

AUGUSTINUS HIPPONENSIS. Nullâ hic notâ opus est. Utinam quemadmodum nullas hic scriptor de *Augustino* notas supponit, ita nec illi *Augustino* notas inuissent; neque enim nobis vindictiarum scribendarum necessitas imposta fuisset: unde eorum, qui se ac sua tantum probant, querela non uno loco erupit.

PLACENTIUS MADAURENSIS. Legitur quidem in collatione *Placentinus*, imò & in codice Latino Ecclesie Africane, verum in græco habetur *Placentius*, quæ vox

communior apud Afros. Interfuit Concilio Africano anno 408. personamque gessit legati Numidiæ, ac in causâ Murventii Tubursicensis contra seniores novæ Germaniæ interlocutus est. Correctionem admitto. Interim annum Synodi, cui interfuit Placentius contra seniores novæ Germaniciæ (ita legitur cap. 67. Cod. Africani) ipse etiam corrigat; dicendus enim est annus 407. nam in Synodo indictâ Basso, & Philippo Confl. anno 408. nullum Placentii nomen sonat.

SEVERUS MILEVITANUS. Severi Ecclesiam silet Collatio prout edita est, quamvis de Severo loquitur serius Carthaginem appulso cum novemdecim aliis Catholicis, quorum Catholice Ecclesie appellatur &c. Nulla nota his notis inferri potest. Loquitur ex cap. 215. Collationis. Sedit Severus Milevi antè annum 397. Mileum dicitur ab Antonino, & fuit colonia ex Tabulis Peutingerianis.

FORTUNATUS CONSTANTINIENSIS. Fuit unus è septem Catholicis, qui collationem contra Donatistas susceperunt: sitne Constantiniensis Ecclesia eadem quæ Cirtensis, disputant eruditi. Et adductis argumentis, quibus eadem urbs utroque modo nominata apparet, ait: Cogit me licet reluctantem, tanta vis argumentorum assentiri Gratio, Pamelioque, quem ducem secutus est. Quamquam prima ratio, quæ utitur, omnino infirma est; siquidem Fortunatus ille Cirtensis, quem memorat Augustinus lib. de unico Baptismo cap. 16. diversus est procul dubio à Fortunato, quem lib. 3. contra Petilianum cap. 1. & lib. 3. cap. 38. Constantinensem vocat: ille enim Possidium dignitate Episcopali precessit, iste secutus est. Cirtensis siquidem paucissimis annis, antequam Augustinus librum de unico Baptismo scriberet (scribebat verò anno 407.) successit Profuturo, cum tamen Possidius antè annum 394. Episcopus esset; ac Constantinensis præcedebat Possidium, ut ex multis subscriptionibus constat. Scribit Aurelius Victor in libro de Cæsariibus victo anno 306. à Constantino propè Milvium pontem Maxentio, à Senatu Romano Cirtæ oppido, quod obsidione Alexandri ceciderat, repostito, extornatoque nomen Constantina inditum. Hinc Constantis, & Constantius Constantini filii dederunt rescriptum Ordini civitatis Constantine Cirtensium L. 29. de decurionibus Cod. Theod. Augustinus lib. 1. contra Petil. cap. 21. ait: In eadem Constantiniensi civitate Sylvanum Episcopum majores vestri in ipso exordio sui schismatis ordinarunt. In Libro verò tertio contra Cresconium cap. 27. Sylvanum Cirtensem nuncupat. Et Lib. 3. contra Petilianum Episcopum Constantinensem Donatistam ait: Ego commemoravi Sylvanum Cirtensem, cui quibusdam interpositis etiam ipse successit. Ubi Petilianum Sylvani concathedraeum appellat. Legatur Epist. 165. itemque gesta sub Consulari Numidiæ Zenophilo. Hinc idem Sanctus Doctor Petilianum, & Fortunatum modò Cirtenses, modò Constantinenses Episcopos dicit, ut pluribus ostendi lib. 2. Hist. Pelag. cap. 8. Hæc sunt evidèntia: at Garnerius testatur, se reluctantem in hanc sententiam descendere; malebat enim Constantinam à Cirtâ distinguere, ut qui toties duas in unam urbem confudit, hic unam in duas dissecaret. Verùm quod de urbibus malebat, hoc de Episcopis fecit, dum Fortunatum Cirtensem à Fortunato Constantinensi diversum pronuntiavit. Scribit hæc Augustinus libro laudato de unico Baptismo cap. 16. Proinde si Profuturus antè paucissimos annos defunctus, & Fortunatus qui, in corpore adhuc est, atque illi successit Episcopo &c. Itaque A. 407. cum hæc scriberet Augustinus, vivebat Fortunatus Constantinensis; nam Lib. 1. contra Petil. cap. 1. ait: Cum es-

sem in Ecclesiâ Constantiniensi, Assentio præsentè, & collegâ meo Fortunato ejus Episcopo. At Lib. 2. cap. 51. laudans Romanam Ecclesiam ait: in quâ hodie Anastasius sedet. Ubi vides libros contra Petilianum scriptos fuisse à Sancto Doctore super Sancto Anastasio Papâ, qui cum diem obierit anno 402. consequens fit, ut Fortunatus Constantinensis antè annum 402. fuerit Episcopus Constantinae, qui cum in Collatione anni 411. & in Synodo Milevitanâ anno 416. præfens fuerit, anno 407. juxta Garnerii chronologiam sedebat Constantinae unâ cum Fortunato alio Cirtensi Profuturi successore.

POSSIDIUS CALAMENSIS. Fuit & ipse collatorum unus, imò individuus ferè quemadmodum & Alipius Augustini in rebus Ecclesie agendis socius &c. Omnia bene se habent; sed quod proximè in notis ad Fortunatum dicit, Possidium ante annum 494. Episcopum fuisse, anachronismo scaturit. Ipse Possidius Calamensis in lib. de Vitâ Augustini cap. 8. scribit Sanctum Doctorem Hippone consecratum à Primate Numidiæ Megalio Calamensi Episcopo. At Augustinus ex chronico D. Prosperi viri & coætanei, & amicissimi, inauguratus est Antistes Olybrio, & Probo Confl. anno 395. Quare nondum illo anno Megalio Possidii decessor obierat. Cæterum Fortunatum Constantinensem, & Possidium Calamensem ordinatos fuisse anno 397. evidenter ostendi lib. 2. Historiæ Pelagianæ cap. 8.

NOVATUS SINITENSIS. Ita legitur in Collatione. Sinitensis autem Ecclesia meminit Augustinus Epist. 128. quæ est ad Donatum; meminit pariter Notitia Episcoporum Numidiæ, in quâ scribitur, Stephanus Sinitensis in exilium pulsus. Quæ porro fuerit, & ubi posita civitas illa incertum est, nisi quod ex Augustino colligi potest non procul ab urbe Hipponensi abfuisse. An non idcirco putari potest esse Sinitu colonia, cujus mentio fit apud Antoninum in itinere Hipponem Carthaginæ, diciturque Hipponem distare III. M. LXXX. P. Omnia planè fusdeque prævertit, urbes ex unâ in aliam provinciam portans, textus Collationis, & Antonini pessime corrumpens. In cap. 143. Collationis legitur; Novatus Episcopus Ecclesie Sitifensis; & cap. 204. Novatus Episcopus Ecclesie Catholice Sitifi. Erat Sitifis celeberrima Mauritanie urbs, & ut ait Procopius lib. 2. de Bello Vandalico, caput regionis Zabis ultra Aurastum montem sita, à quâ Mauritanie Sitifensis quinta Ecclesiastica in Africâ provincia denominabatur. In codice Africano cap. 127. laudatur Novatus Sitifensis legatus Mauritanie Sitifensis. Garnerius ut Novatum inter Numidas recenset, ex Sitifensi fecit Sinitensem. Erat Sitifis proxima Numidiæ, distans Cuiulo urbe Numidicâ ex Antonino millia passuum viginti quinque, Ampsagâ fluvio inter utramque posito. Nusquam Antoninus meminit Sinitu in itinere Hippone Regio Carthaginem; scribit enim: Onellaba M.P.L. Ad Aquas M.P. XXV. Simittu M.P.V. Bullane Regiam VII. At ille ex Simittu reddit Sinitu. Porro Simittu erat in Proconsulari provinciâ; nam in Synodicâ act. 2. Concilii Sancti Martini legitur Benenatus Simitensis inter Patres Proconsulares, & in Synodo anni 419. Adeodatus Simituensis, & cap. 125. collationis nominatur Benenatus Simitensis, qui dixit: Nec habeo alium, nec hæreticos. Verùm cap. 202. Cresconius Episcopus Sinitensis cum Donatistis nominatur; ubi verò hæc urbs fuerit, dicam suo inferius loco ad notas in LUCILLUM.

SECUNDUS RUSPITENSIS. Ita legitur in collatione. Pertinuisse verò Secundum cum suâ Ecclesiâ ad provin-

ciam

etiam Numidia constat ex can. 100. Cod. Africana Ecclesia, ubi dicitur electus à Maurentio pro uno iudicium suâ in causâ apud primatem Numidia Xantippum. Nam alii omnes Episcopi Numida sunt, & iudicium illud provinciale fuit. Tot sunt in paucis verbis errata, ut unde censuram exordiat, ignorem. Hærebo ejusdem vestigiis, ut subinde labentem, in pedes erigam. Erat Ruspa Byzacii urbs, quam Sanctus Fulgentius & vitæ sanctitate, & scriptorum excellentiâ illustravit. Laudatur in Notitiâ Byzacenâ Stephanus Ruspensis, & in Synodali ejusdem provinciæ act. 2. Concilii Sancti Martini Julianus Ruspensis. In Tabulis Peutingerianis in Byzacio ponuntur Ruspe & Ruspina. In Tabulis Ptolomaicis legimus hæc in Byzacio oppida: Arumetum, Ruspina, Leptis parva, Tapsus, Achola, Ruspe, Bracordes promontorium &c. Plinius Ruspinam liberum oppidum dicit lib. 5. cap. 4. Itaque Secundus Rusipitensis, qui in Collatione nominatur, sive Ruspæ, seu Ruspinæ sedit, perperam ad Numidiam transferitur. Secundus qui canone 100. Cod. Afric. memoratur, erat Episcopus Megarmelitenensis, ut postea ostendam. Denique quod ait Antistites electos in causâ Maurentii Tubursicensis, omnes Numidas fuisse, falsum est. Nam hi planè fuere Xantippus Tagofensis Primas, Augustinus Hipponensis, Florentinus Hippozarthyensis, Thasius Memblositanus, Samsucius Turrensis ex Epistola Augustini 168. Secundus Megarmelitenensis ex Collat. cap. 125. & Possidius Calamensis. At certum est Memblositam, & Hipponem Diarrhytorum fuisse in Proconsulari. De Theasio hoc ipsum dixit Garnerius in notis ad superiorem epigraphen, licet nescierit distinguere Membressam à Memblositâ. In Synodali apud Concilium Sancti Martini inter Proconsulares subscribit Donatus Ipponizarenensis. Sed hæc clarè patent, neque diutius in illis te volo.

MAURENTIUS TUBURSICENSIS. Ita legitur in collatione &c. Rem acu tetigit: hinc illi etiam atque etiam gratulor. Tollit se humo: sed heu statim corrui.

LEO MUNICIPII MOPTENSIS. Ita legitur in Collatione. Est autem sermo Municipii in Notitiâ Episcoporum Numidia, ubi scribitur Victor Municipiensis eum aliis actus in exilium. Cavendum porro ne quis propter cognationem nominum Leonem hunc confundat cum alio, qui Moctensem Ecclesiam rexit, adfuitque concilio plenario anno 419. illa enim Ecclesia, quæ Moptensis dicitur, ad Numidiam provinciam, ista quæ Moctensis ad Mauritianiam Sitifensem pertinebat. Moptam ex Sitifensi diocesi in Numidiam rapit; ubi apud unum Garnerium Mopta collocatur. In Tabulis Peutingerianis in Mauritaniâ Sitifensi scribitur: Mopti municipium. At ille municipium pro Municipio oppido, quod erat in Numidiâ, obtrudit, cum Mopta diceretur municipium, quod non erat colonia, seu urbs Latio donata, sed vivebat lege municipali; & in laudatis Tabulis oppida, quæ municipia, vel coloniae fuerint, optimè demonstrantur. Quod verò Leo in Synodo anno 419. dicitur Moctensis, mendosè scribitur; nam ex vetustis Vaticani codicibus Labbeus tom. 2. Concil. pag. 1670. reposuit Moptensis.

FAUSTINIANUS TAMUGADENSIS. Ita in collatione. Est autem propè Thevestam coloniam in Numidiâ Tamugade civitas nota Augustino, Antonino, Plinio, Ptolomæo, & aliis. Neutiquam notum est Antonino Thamugadem esse vicinam Thevesti; nam hic scribit. Theveste M.P. XXII. Timphadi M.P. XX. Vegesela M.P. XXIII. Maseula M.P. XXII. Glaudi M.P. XXII. Thamugadi:

Igitur Thamugada non est propè Thevestem ex Antonino, cum eodem teste, remota fuerit ab illâ urbe M.P. CIV. & mediæ inter utramque fuerint Maseula, & Vegesela urbes Episcopales; hic enim tempore Collationis Rhæginus, illic verò Malchus Antistites sedebant. Frugum copiam apud Thamugadam laudat Procopius lib. 2. de Bello Vandalico. Ibidem etiam tradit pag. 97. edit. Grot. Thamugadam sitam esse in campis ad orientem adversus montem Aurafium, quem ait trium dierum itinere Carthagine remotum fuisse; in eodem verò libro laudat. pag. 120. Thevestem sex dierum itinere Carthagine distantem, oppidum. Verum quod Faustianus ille fuit Thamugadensis, pura puta Garnerii divinatio est; nam in Collatione cap. 215. recitatur Faustianus Ruficadensis. Hanc verò urbem in Numidiâ ponit Plinius lib. 5. cap. 3. ubi scribit distasse Cirtâ Numidiæ metropoli M. P. XLVIII. Ponitur ab Antonino distans à Callu Numidiæ M. P. LX. à Paratianis L. quæ loca erant in Numidiâ, & Ruficades media inter illa locatur. Cur ergo Faustianus Ruficadensis nequit affirmari ille idem, qui interfuit Synodæ Milevitanae? Legit in laudato capite 215. Alipium dixisse de Faustiano Ruficadensi: Hic est in hac civitate, sed malè habet. Quare morbo eundem anno 411. putavit Carthagine extinctum; unde unus Thamugadensis in Collatione remanebat, quem Synodæ Milevitanae præsentem citrà dubium asseveraret. Vifne tam speciosam conjecturam admittere?

CRESCONIUS CUICULITANUS. Ita in collatione: scribendum fortè Culcitanus, est enim cognita non tantum Antonino sed etiam Ptolomæo Culcua colonia media ferè inter Cirtam, Simittu coloniam, Laras, & Gaslapham. Rideas, per me licet, novæ geographiæ portenta. Ponit Cuiculum medium ferè in itinere Cirtâ Orientem versùs, ac Carthaginem; & quod mirabilius est, ex Antonino, qui tamen hæc scribit: Cirta Mileum M. P. XXV. Idicram M. P. XXV. Cuiculi M. P. XXV. Sivi M. P. XXV. Vides teste Antonino situm esse Cuiculum in itinere Cirtâ versùs Occidentem ad Sitifensem civitatem, quæ cum in Mauritaniâ Sitifensi fuerit, apertè deducitur, Cuiculum extremam fuisse Numidiæ urbem versùs Mauritianiam, quam tamen idem in medio ferè Numidiæ locat. Mirare interim hominis solertiam, qui in Antonino invenit Culcitanum oppidum, quod nusquam in Antonini Itinerario legitur; non autem vidit Cuiculitanum, quod ab eodem tam disertè designatur. Sed vix pati possum ab hoc commentatore Cuiculitanam Ecclesiam in Culcitanam mutari auctoritate Ptolomæi (qui tamen Calcuan, non Culcuan, ut mendosè legit, inter Numidiæ novæ urbes posuit) cum in vetustis Africanæ Ecclesiæ monumentis nihil Cuiculitanâ urbe frequentius nominetur. In Synodo Grati laudatur Elpidophorus Cuiculitanus: in Synodo Sancti Cypriani Pudentianus à Cuiculi: in Notitiâ Africæ Victor Cuiculitanus: in Collatione Cresconius Episcopus plebis Cuiculitensis: in Synodo V. Creses Episcopus E. Cuiculitanæ provinciæ Numidiæ. Memini Garnerium initio præfationis ad Historiam Nestorianam affirmare, Christianum Lupum magnum Ecclesiasticæ antiquitatis reparatorem immensâ eruditionis copiâ vix non obrui. Procul ab hoc periculo remotum vides Garnerium, nondum enim immensâ illâ eruditione suffocatur; siquidem tota ejusdem literaria suppellex, quod notas præsentis attinet, pugno stringitur.

MALCHUS MASCULITANUS. Ita in Collatione. Nota

verò Antonino est Mascula M. M. LX. P. à Thebeſte diſtans eunibus ad Sitifensem coloniã. Recenſetur etiam inter Episcopos Numidiæ Januarianus Maſculitanus, & meminit Auguſtinus lib. 3. contra Creſconium cap. 27. Donati Maſculitani, qui in concilio Cirtenſi Donatiſtarum anno 303. cui præſuit Secundus Tiſigitanus Numidiæ primas, conſeſſus eſt ſe traditorem. Reçtè de Malchi ſede: nam etiam in Synodo Bonifacii laudatur Januarius Maſculitanus legatus provinciæ Numidiæ. Verumtamen in iis, quæ addit, peccat biennii prochroniſmum. Nam Synodus illa teſte Optato lib. 1. poſt perſecutionem apud Cirtam coacta fuit. Et Auguſtinus libro laudato cap. 26. ait: Extat Secundi Tiſigitani concilium cum pauciſſimis quidem factum apud Cirtam poſt perſecutionem codicum tradendorum, ut illic in locum deſuncti ordinaretur Episcopus. At ex geſtis municipalibus perſecutio codicum tradendorum incæpit Cirtæ Diocletiano VIII. & Maximiano VII. Conſſ. anno 303. XII. Kal. Junii, ex eodem cap. 29. Cirta ſedente Paulo Episcopo, cui poſtea anno 305. mortuo, Sylvanus ſucceſſor datus eſt. Auguſtinus annum & diem Synodi Cirtenſis designat in breviculo Collocationis tertie diei cap. 18. ubi & tempus durantis in Africa perſecutionis etiam declaratur. Geſta, inquit, martyrum, quibus ostendebatur tempus perſecutionis conſulibus facta ſunt Diocletiano IX. & Maximiano VIII. præſente idus Februarias: geſta autem Episcopalia decrevi Cirtenſis poſt eundem conſulatum tertio nonas Martias, ac per hoc tridecim meſes intereſſe inveniantur. Habes ex Auguſtino ſeviſſe perſecutionem anno etiam 304. cum martyres occiſi ſunt. Synodum verò Cirtenſem coactam anno 305. die quintâ Martii, cum ceſſaſſet in Africa perſecutio poſt abdicationem Diocletiani, & Maximiani dominante in Italiâ & Africa Severo Caſare. Probat hæc ipſa pluribus eruditiffimus Henricus Valeſius in notis ad cap. 8. libro 8. Eusebii Caſarienſis. Hadriani Henrici fratris literas nuper ad te datas mihi oſendiſti. Ambo de Eccleſiaſtica ac profanâ Hiſtoriâ benemeriti, ac proinde tuâ amicitia digniffimi.

LITTORIUS SUANENSIS Ita quidem in Collatione, ſed fortè legendum Sugunenſis. Ponitur enim ab Antonino in Numidiâ propè Cirtam Sugus: quanquam in Notitiâ Episcoporum Numidiæ ſiat mentio Felicis Suanenſis in exilium pulſi. Si non perfunctorie Notitiam læſitaſſet, cognoviſſet ibidem memorari Victorem Sugitanum; unde Suanenſis, ſeu Suavenſis (non, ut ille ait, Suanenſis) Eccleſiæ in Sugitanam converteudæ ſententiam exuiſſet.

FORTUNATUS CASENSI-CALANENSIS Ita in Collatione; ſed cum plures ejuſdem nominis cenſeantur, dubium an Fortunatus noſter ſit hujuſce Eccleſiæ Episcopus. Vah quales modò ſerupulos patitur, qui paſſim quosdam Episcopos ad hanc Synodum ex collatione admittit, aliis ejuſdem prorsus nominis pro arbitrio excluſiſ! Sex Fortunati in collatione inter Catholicos recenſentur: Ruſſucurenſis, Capſenſis, Conſtantinienſis, prior pertinet ad Mauritianos Caſarienſes, alter ad Byzacenos, poſtremus ad Numidas, qui ante Poſſidium legitur in Epigraphæ. Tres alii recitantur, Caſenſi-Calanenſis, Abbenzenſis, & Undeſitenſis. Has duas Eccleſias incertæ provinciæ vulgò adſcribunt. At in Notitiâ Numidiæ recitatur Optantius Caſenſi-Calanenſis. Garnerius ergo dubitat, an Numidiæ Episcopus Fortunatus ſederit apud Eccleſiam Caſenſi-Calanenſem, quam certum eſt ad Numidiam ſpectaſſe, vel potius fuerit Episcopus Undeſitæ, vel Abbenzæ incertæ prorsus provinciæ oppidorum.

DONATUS TIBILITANUS. Legitur in collatione Tigilitanus, ſed procul dubio mendosè; neque enim uſpiam mentio reperitur civitatis Tigilis. Libenter admitto Donatum legi in collatione procul dubio mendosè Tigilitanum, ſed ab uno Garnerio, nam qui literas noſcit, in cap. 121. collationis legit: Donatus Episcopus Tiſilitenſis. Idem dixit. Præſto ſum: ſed non habeo contra me etiam Episcopum. Ille verò perperam pro Tiſilitenſi, quemadmodum in tribus editionibus Maſſonſis, Albaſp næi, & Labbei legitur, Tigilitanum dixit. Licet verò nuſquam reperitur mentio civitatis Tigilis, ſit tamen mentio oppidi Tiſilis in Synodo Carthagenenſi Anno 525. quam ſubſcribit cum Proconſularibus Florentius Episcopus Tiſilitenſis. Itaque hujuſmodi Donati non modò urbem, verum etiam provinciã ignoravit. Sed præpropere læctioſi id vitio vertatur. Aliud inſuper peccat, quòd in urbe Tibilitanâ Donatum Episcopum Catholicum ponit anno 411. cum id temporis apud Tibilitanum oppidum ſederet Simplicius Donatiſta Episcopus, qui cap. 197. collationis dixit: Adverſerum non habeo. Huic tamen, velit nolit, Donatum Catholicum in eadem urbe adverſarium jurgit: cum uterque ſiã in civitate teſtatus ſit, non habere adverſantem Cœpiſcopum. Eſtne hoc eruditorem patientiã abuti?

PONTICANUS, SATURNINUS, CHRISTONIUS, HONORIUS, LUCIUS. Ignora ſedis. Uno verbo ſemet cenſuræ periculo, nos moleſtiã liberat.

ADEODATUS BELLALITENSIS. Ita quidem in collatione appellatur Eccleſia; ſed in Notitiâ Numidiæ legitur Bellaliſenſis. Ubi verò Numidiã ſita fuerit ejuſmodi civitas incertum mihi eſt. Sed cum Garnerio expoſtulabit alter ejuſdem nominis Episcopus Numida, qui cap. 129. dicitur Adeodatus Episcopus plebis Bazaritanæ: nam hanc urbem in Numidiã fuiſſe docet Notitiã ejuſdem provinciæ in qua laudatur Vitavianus Bazaritanus: & loci Bazaritani ſit mentio canon. 54. Cod. Africani. Itaque merè pro arbitrio Bellalitenſem obrudit, excluſo Bazaritano. Quare hujuſmodi Adeodati, qui in Synodo nominatur, civitas etiam incerta eſt, & non tantum ſitus civitatis, ut ille affirmabat.

PROCESSUS. Ignora ſedis. Procedamus ad notas.

CRESCONIUS CENTENARIENSIS. Ita legitur in collatione. Et verò in Notitiâ Episcoporum Numidiæ numeratur inter ejuſdem inde Episcopos Florentius Centenarienſis. Cum plures Creſconii in collatione numerentur, hunc qui trigefimo loco in epigraphæ nominatur, ſediſſe apud Centenarium. (ita hoc oppidum appellatur in Tabulis Peutingerianis) ſine teſte non credam; cum præſertim idem Garnerius de Creſconiorum in Numidiâ urbibus nihil certi ſe ſtatuerè poſſe ingenuè fateatur, ut ſuo inferius loco videbis.

SECUNDUS MAGARMEITANUS, ſeu AQUENSIS. Quem Magarmelitani collatio dicit, Aquenſem præterea vocat Auguſtinus. Nuſquam in Auguſtini libris Secundi nec Magarmelitani, nec Aquenſis nomen reperitur. In libello tantum Leporii hæc ſubſcriptio legitur: Secundus Episcopus Aquenſis, ſive Megarmelitane oblato nobis à Leporio libello ſubſcripti. Ubi non Auguſtinus, qui ibidem eodem modo ſubſcriptus legitur, ſed ipſe Secundus ſe Aquenſem dixit.

FELIX VILLAREGENSIS. Eſt certum eſt ex duobus ejuſdem nominis Episcopis Numidiæ alterum fuiſſe Villaregenſem, alterum Tubienſem; dubium tamen uter utram Eccleſiam rexerit. Poſtea, Canon 48. Cod. Afr. continet cauſam Creſconii Villaregenſis, qui cum Tubienſem Eccleſiam violenter invaſiſſet, relicta Villaregenſi, ſapienter

sapiusque admonitus fui set, contumaciter parere detre-
ctaverat. Verum cum ex postulario facta fuerit ab Hono-
rato & Urbano Mauritania Sitifensis legatis, conicere
posset aliquis, nec temerè utramque præfatam Ecclesiam
ad hanc Mauritaniam pertinere. Sed cum Notitiæ au-
ctor in contrarium sentiat, vix ego possim conjecturam
probare: quis enim Victore Uticensi melius situm civita-
tum Africa, Ecclesiarumque à suis rectorum sociis di-
stinctius noverit? Quare donec lux aliunde major afful-
geat, Notitiæ adhaerendum puto. Cespitat in plano,
& in meridie majorem lucem exoptat. Sibi fingit tes-
timonium Notitiæ canonis Africani dictis adversari.
In Notitiâ Numidiæ scribitur *Donatus Villaregen-
sis*; at Tubiensis Ecclesia ibidem non recitatur. Itaque
Cresconius ex urbe Villaregenſi Numidiæ ad
Mauritaniam Sitifensem profectus, Tubiensem ibi-
dem Ecclesiam invaserat. Hinc legati Sitifenses pe-
titiere à Synodo, ut agere possent contra Cresconium
eorum Reſtore provinciæ; erat enim Mauritania Siti-
fensis provincia præsidalis teste Sexto Rufo in Bre-
viario. Ex quibus evidenter colligitur, Tubiensem
Ecclesiam huic provinciæ adscribendam, non verò
Numidiæ; aliàs istius provinciæ legati contra Cres-
conium stetitissent, non autem Sitifenses. Carolus à
Sancto Paulo Tubiensis Episcopus non meminit, &
Holstenius pag. 65. & 96. notarum ad eundem mi-
nus rectè cum Tubunensi confundit, Tubunæ enim
erant in Numidiâ, ut postea dicam. Garnerius quod
Cresconius relicto oppido Villaregenſi Tubiensem
sedem occupavit, utramque Numidiæ urbem alle-
ruit. Scimus ex Socrate, Sozomeno, & Theodoro
Euxojum prius sedisse apud Germaniciam in Eu-
phratenſi provinciâ, dein Antiochenſem thronum
invasisse, postremò Constantinopolitanam sedem
assurpasse. Eusebius teste Synodo Alexandrinâ in
apologiâ secundâ Sancti Athanasii, primo Beryti in
primâ Phœniciâ Episcopus fuit, inde in Nicome-
diensem in Bithyniâ sedem se intrusit, tandem favente
Constantio Augusto Constantinopolitanam arripuit,
*semper aliorum civitates, oculis per invidiam
consectis, oblimans, atque arrodeas.* Juxta illationem
Garnerii in eadem provinciâ erunt memoratæ urbes;
cum tamen Constantinopolis fuerit in Europâ, aliæ
verò in variis, ac abs se invicem remotis Asiæ pro-
vinciis. Fortè quod erroneum istum Cresconium lon-
gioris itineris molestiâ liberaret, utrumque oppi-
dum Villaregenſe & Tubiense in eadem provinciâ
posuit, ut Cresconius de uno ad alterum facillè tran-
siliiret.

ASIATICUS. *incertæ sedis, quemadmodum & RUF-
FINUS.* Nullus hic censoriæ severitatis notæ lo-
cus est. Melius illi vertit ignorare, quàm docere.

FAUSTINUS SILLITENSIS. *Ita in Collatione: sit autem
in Notitiâ Episcoporum Numidiæ mentio Maximi Sil-
litani.* Expecta parumper, & alterum Faustinum
Sillitanam cathedram unâ simul sedentem audies;
imò tertium Faustinum supposititium in hac Synodo,
Garnerio auctore, videbis.

SERVUSDEI BURENSIS. *Ita in Collatione, nisi quod ad-
ditur Tuburſicenfis Bura.* Verum in Notitiâ Episcopo-
rum Numidiæ dicitur simpliciter *Leontius Burensis.*
Non uno vitio laborat hoc scholion. Agnomen ur-
bis pro ejusdem nomine obtudit. Cum duplex es-
set Tuburſicus in Africa; una dicta est Tuburſicus
Bura, altera Numidiarum. Patet ex collatione, in
quâ cap. 121. laudatur *Servusdei Episcopus plebis Tu-
burſicenfis Bura*, contra quem Donatus hæreticus
stibat, qui cap. 205. dicitur *Donatus Tuburſicenfis,*

neque additur *Bura*; undè constat, *Servusdei* non
esse dicendum Burensem, sed Tuburſicensem; à
nomine enim, non ab agnominè urbis appellandus
est: hoc enim hujus Tuburſicus ab alterâ istius no-
minis urbe distinctio tantum significatur. Ita dici-
mus Ultrajectum Rhēni, ut hoc oppidum ab Ultra-
jecto ad Mosam fecernamus, & perperam quis hujus
civitatis Episcopus vocaret *Mosensem.* Altera Tu-
burſicus dicebatur *Numidiarum*: ita in eadem col-
latione cap. 201. inter Donatistas nominatur *Janua-
rius de Tuburſicu Numidiarum*, cui adversabatur ibi-
dem Maurentius Catholicus ex cap. 143. ubi appel-
latur *Episcopus Ecclesiæ Tuburſicenfis.* Utrumque oppi-
dum confudit Holstenius pag. 55. & unius tantum
meminit Carolus à Sancto Paulo. Ex his etiam infer-
tur, Tuburſicum, ubi sedebat *Servusdei*, non rectè
statui in Numidiâ, cum ad distinguendam alteram
Tuburſicum à Tuburſicu Bura, illa diceretur *Tu-
burſicus Numidiarum.* Hoc etiam constat ex Synodo
Patrum Proconsularium sedente apud Carthagine
Bonifacio; nam ibi legitur subscriptus *Reparatus
Episcopus plebis Tuburſicuburenſis.* Cyprianus Epi-
scopus à Tuburſicubere damnatus fuit à Primiano
Primatè Donatistarum provinciæ proconsularis ex
lib. 3. Augustini contra Petil. cap. 34. Poterat Gar-
nerius *Servusdei* ex Augustino lib. 3. contra Cresco-
nium cap. 43. eximè commendare, cujus verba hic
laudanda sunt, ac germana lectio restituenda. *Epi-
scopus*, inquit, *Catholicus à Thurburſicubure Servus
nomine, cum invasum à vestris locum repereret, & u-
triusque partis procuratores proconsulare præstolarentur
examen, repente sibi in oppido memorato vestris armatis
irruentibus, vix vivus aufugit.* Tuburſicus Numidiæ
erat in itinere Hippone Cirtam ex Augustino Epist.
163. Denique notes velim Garnerii tecnas, nolo
enim dicere malitiam, aut vaſtitiem, à quibus lon-
gè esse virum probè scio; ille ut citra dubium Ser-
vum, seu *Servusdei* cum suâ illâ Burenſi urbe, quæ
nulla uspiam fuit, in Numidiâ traheret, appella-
vit Notitiâ Africa, scribens in eâ *di ci simpliciter:
Leontius Burenſis*, cum tamen non ita legatur; nam
simpliciter ibidem scribitur: *Leontius Burenſis.* Ita
ex Bura Buram novam in Numidiâ urbem obtulit.
Burita fuit Numidiæ urbs, ut inferius parebit.

TERENTIUS SELEUCIANENSIS. *Ita in Collatione. Fit
autem in Notitiâ Episcoporum Numidiæ mentio Profi-
cii Seleucianensis.* Poterat Terentium, & *Servusdei*,
quem proximè nominaverat, laudare ex Syno-
dicis literis Africanæ Synodi ad Cœlestinum Papam,
in quarum inscriptione nominantur *Aurelius, Valen-
tinus, Antonius, Tutus, Servusdei, Terentius, For-
tunatus &c.* Ita in utraque Synodo *Servusdei*, &
Terentius tanquam eodem serè tempore consecrati,
proximè sedebant. Ex hac verò epigraphæ deduces,
maximos illos, Augustinianæ nostræ gentis Heroas,
Augustinum, Alipium, Severum, ac Possidium non
fuisse in eo Africano Concilio; nam antè *Servusdei*,
& Terentium inscripi legerentur, quemad-
modum ponuntur in titulo Epistolæ tantis notis à
Garnerio illustratæ; quod nempè intelligerent eo in
Concilio ex universâ Africa coacto adversus Roma-
nas appellationes accerrimè disputandum, & decer-
nendum esse, à quâ sententiâ collegarum cum ipsi
erga Romanæ Ecclesiæ jura obsequentissimi, procul
essent, ideo ad eum Episcoporum conventum se
conferre recusarunt.

CRESCONIUS DE CASTELLO TITULIANO. *Legitur in
Collatione plebis Tituli; sed Notitiâ meminit Victo-
rii de*

rini de castello Tituliano Episcopi Numidia. Postea : Monendo porro nunc, quoniam memini, vehementer esse probabile, Notitiam Episcoporum, quã tam sæpè (at quàm infelicitè!) usi sumus, scriptam fuisse ab ipsomet Victore Utricensi, qui tres libros de persecutione Vandalicã composuit &c. Atque hinc quisque satis perspiciat, utrumque opus conjungendum, si quando Victoris historia edatur, tanquam alterum alterius supplementum & lumen. Passim labitur. Scribitur in Collatione cap. 125. Cresconius Episcopus plebis Tituli, contra quem Victor Donatista stabat, qui capite 202. inter hæreticos ita recensetur: Victor Episcopus Titulitenis. Hæc autem Ecclesia pertinebat ad Proconsulares, quod disertè Garnerius poterat discere ex Notitiã Episcoporum, quã se tam sæpè usum testatur, sed profectò hæc vice usus non est; nam ibidem inter Proconsulares legisset *Cresciturum Titulitanum*. At ille ut Cresconium in Numidiã Episcopum faciat, eundem ex oppido Titulitano in *castellum Titulianum* citò citiùs volare jubet. Quod addit, Notitiam Episcoporum Africæ inserendam historiã Victoris de persecutione Vandalicã, atque utrumque opus conjungendum, si quando Victoris historia edatur, vix sine risu leges; habes enim in insigni tuã bibliothecã historiã Victoris editam à Petro Francisco Chiffletio, quem inter eruditissimos Societatis Jesu scriptores post Petavium, ac Sirmondum laudare soleo, in cujus libro quarto memorata Africæ Notitiã legitur. Qui sanè vir doctissimus Garnerii vota non modò jamdiù prævenit, verum etiam superavit; cum Notitiã illam non quidè tamquam appendicem historiã Victoris adsutam voluerit, quod se desiderare Garnerius dicit, sed medio prorsus operi inseruerit. Editum est illud volumen à Chiffletio Divione anno 1664. Hinc fortè putabis Garnerium hoc præsentì anno 1673. quo Marium Mercatorem notis illustratum publicavit, Chiffletii opus, quod in ore famæ versatur, atque eruditorum omnium manibus teritur, penitus ignorasse. Verum si ita judices, ægrè in tuam sententiam descendam; nolo enim tam supinam celebratissimi voluminis ignorantiam homini affricare. Arbitror autem Garnerium jam antè novennium hæc notas in utramque epigraphen adornasse; scribit enim se opus difficillimum, quod hætenus tentavit nemo aggressum, sed non sine curã & labore. Et quidè disert. 5. pag. 319. testatur se ante duos & viginti annos ad Pelagianam Historiam commentariis illustrandam, à Sirmondo vetustissimis schedis communicatis animatum. Hinc ejusdem consilium laudo, qui juxta Poetæ de scripto publicando monitum, nonnumquam prematur in annum, suas notas plehò à Chiffletiani Victoris editione novennio maturatas haud maturatè vulgavit. Quòd si ex eodem Horatio statim reponas.

..... reprehendite quod non

Multa dies, & multa litura coecuit, atque
Præfectum decies non castigavit ad unguem.

Nullam pro homine responsionem adornare volo, ne ex censore repentè, dum nescio, advocatus fiam. SPERANTIUS, vel ut est in Collatione, SPERATUS AMMADARENENSIS. Dubium mihi fuit, debeat-ne Ecclesia Ammadarenensis in Numidiã censeri, an in provinciã Proconsulari, quamvis certum sit ad alterutram pertinere, etsi in neutrius Notitiã inveniat: verum cum propè absit à Thebeste coloniã, ut est apud Antoninum, Thebeste verò, ut constat ex Notitiã Episcoporum Numidiæ, civitas sit Numidiæ, Amadæra videtur quoque Numidiæ tribui debere, quantumvis repugnent vulgares

tabulæ, profectò non exactissimæ. In Concilio baptizantium Eugenius ab Ammadarã trigesimo secundo loco sententiam dixit, quem ad locum Pamelius nihil attulit in notis, alioquin eruditus, quod operatam lucem afferret. Afferret aliquam Antonini Itinerarium, cum viã quæ Carthagine Civitatem ducit, ita describitur: Unucam M. P. XXII. Sicillibrã M. P. VII. Vallos M. P. XV. Corevã M. P. XV. Musti M. P. XXVIII. Laribum coloniã M. P. XXX. Attieuros M. P. XVI. Ammadæram coloniã M. P. XXXII. Theveste coloniã M. P. XXV. &c. Hinc enim patet Ammadæram tribuendam esse Numidiã, si quidè mediã est inter Attieuros, & Thebestem, quæ duæ civitates in istã provinciã existunt. Quæso, vir eruditissime, ne ægrè ac molestè feras, me in his discutiendis parumper immorari; nonnulla enim tradam, hætenus Ecclesiasticis geographis ignorata, quæ tamen Africanæ dioceseos limites exactiùs statuunt. Unuca Antonini apud Ecclesiasticos scriptores Uluca nominatur. In cap. 127. Collationis laudatur *Procericius Uculensis*, & in Synodicã apud Concilium Lateranense sæpius nobis memoratum, *Cresconius Uculensis* inter Proconsulares recitatur. De Sicilibbã in superiori epigraphè dictum est. Vallos etiam fuit urbs Episcopalis, & inter Præfules Carthaginensis provinciæ in Synodo Bonifacii appellatur *Restitutus Episcopus plebis Vallitane*. Corevæ Episcopus nunquam mihi apparuit. Hic ab Ecclesiasticis geographis Carolo à Sancto Paulo, & Lucã Holstenio viris eruditissimis, designantur confinia provinciæ proconsularis; Etenim Mustim Corevæ finitimam ad Numidiã spectare ex Notitiã Africæ citrà dubium existimarunt; ibi enim inter Numidiæ Episcopos memoratur *Antonianus Mustitanus*. Sed in eo decepti sunt, quòd duas hujus nominis urbes in Africã non observarunt, quarum una in Numidiã, altera erat in Proconsulari. Hoc patet ex Collatione Carthaginensi, in quã inter Donatistas cap. 206. nominatur *Cresconius Episcopus Mustitensis*. At superiùs cap. 121. hæc leguntur: *Victorianus Episcopus plebis Mustitensis*. Idem dixit: *Præsto sum. Habeo Felicianum Mustitensem, & Donatum Turrensensem contra me*. Et statim cap. 122. *Alipius Episcopus Ecclesie Catholice dixit: De nomine Feliciani utrum in communione sit Primiani*. Ex his optime intelligis apud Mustim in Numidiã anno 411. cum celebraretur Collatio, fuisse Cresconium Donatistam, apud Mustim in Proconsulari Felicianum, qui toties Sancto Augustino in libris contra Donatistas memoratur. Indè verò assero Felicianum Proconsularem Episcopum & magni inter Donatistas Maximianistas nominis; quia Alipius petit, num Felicianus esset in communione Primiani Primatis Proconsularium, non verò Januarii Primatis Numidarum; cum tamen in Synodo apud Bagajam Felicianus ab utroque Primato ob Maximiani ordinationem damnatus fuerit. Adest evidens testimonium pro Multi Proconsulari in Synodicã act. 2. Concilii Sancti Martini Papæ, quam inter Proconsulares subscribit *Januarius Episcopus S. E. Mustitane*; in Notitiã verò Numidiæ etiam legitur *Antonianus Mustitanus*. Urbs autem Turrensis in Proconsulari, cujus sacris præerat Donatus Donatista, quem Victorianus Mustitensis sibi vicinum dixit, apparet in Tabulis Peutingerianis, in quibus habetur; *Thurris VI. Sicilibba XIII. Inuca &c.* Turrensis urbs erat proxima Sicilibbæ, quam esse Proconsularem in notis ad superiorem epigraphen ostendi, ubi inter legatos provinciæ Proconsularis laudavi Prætextatum Sici-

Sicilibbensem. Hac occasione etiam supplendæ mihi sunt tabulæ Ecclesiæ Africanæ, quas laudati geographi Carolus à Sancto Paulo, & Holstenius publicaverunt, qui Inucensem Ecclesiam Sicilibbâ M. P. XIII. distantem omiserunt; cum tamen in Collatione cap. 187. nominetur *Valentinianus Episcopus Inucensis*. Hinc vides, Philippum Labbeum, cujus morti sacra eruditio indoluit, & collegam Gossartium virum insignem, minus rectè in margine pro Inucensi *Juncensem* reposuisse; illa enim Ecclesia erat in Proconsulari, hæc in Byzacio, & laudatur *Synodus Juncensis* habita à Liberato Primæ Byzaceno act. 2. Concilii Bonifacii Carthagenensis, cujus etiam canones commendat Ferrandus Diaconus. In Laribo statuendo iidem geographi decepti sunt. Nam cum in tabulis Ptolomæicis viderent Lares poni propè Vagam in Numidiâ, eandem urbem huic provinciæ adscribere. Sed eundem lapidem offenderunt. Duplex enim fuit hujus nominis oppidum. In Collatione cap. 207. recitatur *Restitutus Laritensis*, & cap. 197. *Honoratus Larenensis*, ambo Episcopi ex parte Donati. Lares verò etiam ad Proconsulares spectasse patet ex Synodo Bonifacii, quam cum illius provinciæ Patribus subscribit *Vitulus Episcopus plebis Larenensis*. Cæterum ex Tabulis Peutingerianis, quas mihi inspiciendas tradidisti, res illustrari potest: ita ibidem scribitur. *Theveste XI. Ad Mercurium XIV. Ammedera XVI. Mutia XVI. Orba VII. Larabus XII. Drusiliana VII. Thacia VII. Mubsi VII. Aobia VI. Tignica XII. Tichilla XVI. Membressa VIII. &c.* Aliud verò iter à Mutiâ ita describitur. *Altuburos XVI. Altesera X. Assures &c.* Ubi *Mubsi* legendum *Musti*. Ex his patet, non satis consequenter poni Ammederam (ita scribunt Augustinus lib. 7. de Bapt. cap. 39. Collatio cap. 207. & Antoninus) in Proconsulari à sacris Geographis, Lares verò, Drusilianam, & Mustim in Numidiâ, cum istæ urbes recto itinere à Theveste Numidiæ supra Ammederam sint Carthagini propinquiores. Sallustius *Oppidi Laris* meminit in bello Jugurthino, Procopius lib. 2. de Bello Vandalico Laribum dicit, & Victor Vitenfis lib. 2. de perf. Vand. *Laribus* scribit, ubi etiam *Siccensium & Larensem civitates* appellat. Ex eodem Peutingeriano fragmento apparet situs Tignicæ in Proconsulari, cujus meminit Collatio cap. 133. ubi nominatur *Aufidius Episcopus plebis Tignicensis*, quæ incertæ provinciæ deputatur à Carolo à Sancto Paulo, & omittitur ab Holstenio. Sed quid dicatur de Aobiâ? Ponitur in subscriptionibus Synodi V. *Valerianus Episcopus Obbe provinciæ proconsularis*. Hæc quoque urbs desideratur apud Carolum à Sancto Paulo, & Holstenium. An hic *Aobia*, vel *Obbe* in Tabulis legendum, incertum mihi est. Ultrà Lares ad XVI. M. P. ponitur ab Antonio Altiueiros, seu ut Surita legit, Altituros: utrobique corruptè, nam Altuburos legendum est. Hæc civitas erat in Proconsulari, & in Synodicâ sæpè laudatâ ponitur *Constantinus Episcopus S. E. Atoburitanæ*, & in Notitiâ ejusdem provinciæ *Vindemius Atoburitanus*. Garnerius mendosè dixit *Artieiros*, cum *Altiueiros* dicatur in Itinerario, cujus verba adducit. Ubi perperam Altiburos, seu Altuburos Numidiæ accenset, contra laudata veterum Synodorum testimonia. De Ammederâ nihil certi invenio, quo movear ad eandem Proconsulari potius, quàm Numidiæ adscribendam. Cum in Notitiâ Episcoporum Numidiæ illius urbis Episcopus non appareat, qui tamen CXIII. ibidem recensentur, existimo Ammederam fuisse ultimam Proconsularis diœcesis civita-

tem, cum Thevestis indè M. P. XXV. distans ad Numidiâ pertineat. Neque tamen ob eandem in Numidiâ locatam, ullam Garnerio litem intendo; imò eidem gratias ago, quòd provinciæ, in quâ sita fuit Ammedera, investigandæ occasione datâ, Mustim, ac Lares duas ejusdem nominis urbes fuisse ostendi; undè & exactior Africanæ Ecclesiæ notitia relucet, ac Synodorum subscriptiones neutiquam, quod ad provincialium urbes attinet, inter se discrepare intelliguntur; indè etiam Tabulæ diœceseos Africanæ faciliè corriguntur, ac suppleuntur.

QUADRATUS. *Incerta sedis*. Veritati exactiùs quadrarent cæteræ notæ, si easdem hisce tantum verbis exarasset.

LUCILLUS. *Incerta pariter sedis; nisi fortè legi debeat Lucianus Guirensis; nam hujus nominis aliquis in concilio, quod collationem præcessit, subscripsisse legitur. Fuit verò in Provinciâ Numidiæ Guirensis Episcopus; meminit enim Notitia Martialis Guirensis*. Plura peccat. In primis Lucilli nomen diminutivum implet, augetque, *Lucianum* efformans. Rursus Guiræ, seu Giræ, in Numidiâ duos simul Coepiscopos donat; nam superiùs alterum Lucianum itidem Guirensis pronunciaerat. Denique Lucilli urbem ignotam putavit, cum disertè designetur ab Augustino lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. ubi loquens de miraculis post delatas in Africam anno 416. Sancti Stephani reliquias, ait: *In castello Sinitensi, quod Hipponensi coloniæ vicinum est, ejusdem loci Lucillus Episcopus &c.* In excusis codicibus legitur *Synicensis*; sed quatuor codices MSS. in bibliothecâ Serenissimi Magni Ducis disertè habent: *in castello Sinitensi*. Augustinus in Epistolâ 128. ad Donatum Proconsulem Africanæ, mentionem facit colonorum, quos hic habebat in *Sinitensi vel Hipponensi* agro. In eodem lib. de Civit. Dei Sanctus Doctor Lucilli decessorem designat inquit: *Collega tunc meus Episcopus Sinitensis Ecclesiæ Maximinus*. In editis codicibus *Synicensis* itidem legitur, sed ex Epist. 163. textus emendandus est, ubi scribens Sanctus Pater ad Donatistas ait: *Modò præconem misistis, qui clamaret Siniti, quisquis Maximino communicaverit, incendetur domus ejus*. Maximinus ex Donatistâ factus erat Catholicus.

SABINUS TUCCENSIS. *Tucca gemina est in Africâ; altera in Mauritaniâ Sitifensi ad Serpetem fluvium: altera in Numidiâ penè mediâ, ut habent Ptolomæica Tabulæ. De Numidiæ Episcopo intelligi debet collatio &c. In concilio certè rebaptizantium utriusque Tuccæ Episcopi sententiam dixerunt: alter qui confessor Saturninus, quinquagesimo secundo loco, alter qui Honoratus septuagesimo septimo. Longis erroribus agitur, malis avibus arduum opus aggressus. In primis quatuor Tuccæ in Africâ memorantur, & Sabinus non Tuccensis, sed fortè Tuncensis Episcopus fuit. Ptolomæus prioris Tuccæ meminit in Mauritaniâ Cæsariensi: alteram ponit inter urbes Numidiæ novæ: tertiam inter Bagradam amnem & Tabracam: quartam Antoninus locat in Byzacio, vel Proconsulari; nam in itinere ab Assuris Thenas ait: *Assuris Tuccam Terebinthinam M. P. XV. Susibus M. P. XXV.* Erat ergo Tucca Terebinthina media inter Assuros, quæ est urbs Proconsularis, & Sufes Byzacenas: Utri deputanda, incertum. Ille verò duas tantum Tuccas novit, quarum unam ad Serpetem fluvium in Mauritaniâ Sitifensi, alteram in mediâ Numidiâ ponit. Plinius Tuccæ Sitifensis situm exactè tradit lib. 5. cap. 2. *Oppidum, inquit, Tucca impositum mari, & flumini Ampsage*. Itaque erat in confi-*

confiniis provinciae Mauritaniae Sitifensis, quae Ampsaga flumine à Numidiâ separabatur. Concinunt Tabulae Peutingerianae, ubi haec leguntur: *Tucca fines Mauritaniae, & Africae*. Meminit Dio Cassius lib. 48. Tuccae civitatis sub T. Sestio Praefecto Numidiâ pro Antonio Triumviro. In Notitiâ Sitifensi memoratur *Uzulus Thuccensis*. Rursus Tuncam Sabinus Episcopi perperam in mediterraneo Numidiâ statuit. Nam Petilianus Episcopus Constantinienſis Donatista in Collatione cap. 65. haec dixit: *Nam etiam in plebe praesentis sanctissimi (mulus mulum fricat) collegae ac fratris mei Adeodati, id est in civitate Milevitana, ita commissa res est, ut unum ibidem habeat adversarium, alterum in Tuncensi civitate, qui ad hujus scilicet plebem antiquitus pertinet, & ante biennium videtur esse constitutus*. Hic ipse erat Sabinus; etenim cap. 130. edit. Labbei haec habentur: *Sabinus Episcopus Tuncensis. Idem dixit: Praesto sum. Adeodatus Episcopus dixit: in diocesi mea est ordinatus*. Itaque Tunca, seu Tucca, nolo enim de nomine cum Garnerio contentions funem ducere, erat in diocesi Milevitana. At Milevis, quam Mileum Antoninus vocat, distabat Cirtâ versus Ampsagam M. P. XXV. & in Tabulis Peutingerianis scribitur *Milevis colonia*, & ponitur infra Rusiccadem, quae Cirtâ aberat ex Plinio XLVIII. M. P. Cirta non erat in mediâ Numidiâ; nam distabat Hippone Regio M. P. XCIV. & Numidiâ ultra Hipponem Tabracam usque ultimum provinciae limitem versus Orientem, protendebatur M. P. LXIV. Milevi Cuiculum extremam Numidiâ urbem versus Occidentem erat iter M. P. L. Tabracam verò M. P. CLXXXIII. euntibus ad Proconsulares. Haec ex Itinerario Antonini patent. Itaque Tunca, quae erat in diocesi Milevitana, non erat in mediâ Numidiâ, sed supra Cirtam versus Sitifenses. In Tabulis Peutingerianis res ad oculos patet. Hinc etiam deduco neutrius Tuccae, quas ex Synodo Sancti Cypriani laudat, Sabinum Episcopum fuisse; nam illae urbes suos habebant Episcopos ante annum epochae Christianae 258. quo Cyprianus martyrium subiit; oppidum verò Sabinus ante biennium quam collatio Carthagine haberetur, nempe anno 409. Episcopali primùm dignitate ornatum fuit, cum antiquitus intrâ diocesim Milevitani Antistitis censeretur.

FAUSTINUS SILLITANUS. Ita in Collatione legitur. In Notitiâ verò Numidiâ sit mentio Maximi Sillitanus, qui periiit in itinere ad exilium. In eadem omnino pagina duos Faustinos Sillitae Episcopos anno 416. Milevitanae Synodo praesentes facit. Error immanis, qui non modò memoriae, verum etiam oculorum propemodum defectum indicat: si tamen vigilans ea scripsit. Mirare interim, notas iisdem omnino verbis concinnatas, utriusque Faustino supponi. Sanè quae de hoc Faustino repetuntur, dici nequeunt nec sine curâ, & labore exarata: quid enim facilius est quam exscribere?

FAUSTINUS alter. Vel hic, vel iste Sillitanus fuit; alteruter ignoratæ sedis. Nec iste, nec ille Sillitanus fuit, nisi prior Faustinus, quem in Sillitana sede locaverat, deiciatur. Cæterum tertius hic Faustinus emergit in Milevitana Synodo uni Garnerio cognitus, cæteris hucusque ignoratus. Hi quidem tres Episcopi in epigraphis numerantur vel apud ipsum Garnerium, SABINUS, FAUSTINUS, CRESCONIUS. At ille eadem auctoritate, quâ novas urbes condit, quâ binos in unâ sede Episcopos locat, quâ civitatum & Praesulum nomina detrun-

cat, auget, commutat, eadem; inquam, auctoritate FAUSTINUM nuper domi suae natum Episcopum, sine tractoriâ Synodo intrudit, cum jure ferendi in Pelagianâ causâ suffragii. Contineo impetum, ne Epistola in fatyram migret; vereor tamen ne ipse risum continere possis, dum haec non sine curâ à Garnerio scripta audis, qui ne ullus in numerandis Episcopis error obreperet, epigraphis iterum legendæ curam dimisit.

CRESCONIUS TUBINIENSIS. Cum quinque Cresconiorum nomina sint inscripta Synodica, scire quidem possumus, quæ ab iis indefinitè Ecclesiae in Numidiâ rellæ fuerint, definire non possumus, quæ à singulis. Cresconius Tubiniensis aliquis appellatur in Collatione, ponitur verò in Notitiâ Numidiâ Reparatus Tubunienſis. Scribendum est ubique Tubunienſis, ut in Notitiâ. In Synodo rebaptizantium appellatur apud August. lib. 6. de Bapt. cap. 12. Nemesianus à Tubunis; idem pariter Epist. 70. Tubunas nominat; Sed nec addita cautio vel parùm hominem juvat. Undè habet quinque Cresconios, qui anno 411. collationi interfuerunt, anno 416. adhuc superstites fuisse, ne uno quidem intra quinquennium defuncto? Itane quinque Cresconiorum numerus pleno quinquennio elapso non decrevit, auctore Garnerio qui de Delphino scribens, brevi biennii spatio octodecim in unâ provinciâ Episcopos, ut ostendam, diem obisse publicat? Cur nec unus saltem illorum Cresconiorum domi remansit, vel nullus ejusdem nominis Episcopus intrâ quinquennium consecratus Milevim perrexit? His addo alteram fuisse Tubunam in Mauritanâ Caesariensi ex Notitiâ memoratâ, & in alterâ urbe fedit Nemesianus, quem ex Cypriani Synodo appellabam.

VICTOR, GIGNANTIUS, & POSSIDONIUS. Incertæ sedis. Quid illi mali intulit Victor Episcopus Cullitenſis, qui cap. 125. in Collatione nominatur? Fuit enim Cullu, seu Colops magnus, Numidiâ oppidum Plinio, Ptolomæo, Antonino, aliisque in Numidiâ memoratum, cujus situm in litorario illius provinciae itinere exhibent Tabulae Peutingerianae. Solinus cap. 27. de Numidiâ agens: *Urbes, inquit, in ea quam plurimæ, nobilesque, sed Cirra eminent, dein Cullu purpureo fuco Tyriis velleribus comparata*. Haec ille.

ANTONIUS forte ANTONIANUS LAMFORTENSIS. Cujus mentio est in Collatione; Lamfortensem porro Ecclesiam pertinuisse ad Numidiâ, probat Notitiâ Episcoporum Numidiâ, cum recenset inter confessores Felicem Lamfortensem. O quam turpiter illi vertit, ex Antonio fluxisse Antonianum! Nusquam infelicius hallucinatus est; etenim Catholicum Episcopum in hæreticum commutavit. In Collatione cap. 149. post Januarium, & Primianum Donatistarum Primates, ferè statim recitatur *Antonianus Episcopus Lamfortensis*, qui cap. 163. cum iterum inter Donatistarum turbam nominaretur, dixit: *Non illic habeo adversarium*. Pessimus enim Donatista totam diocesim in parte Donati omni studio tenebat. Et hunc Donatistarum primipilum, tanquam Saul inter prophetas, locat Garnerius inter Catholicos Episcopos Synodi Milevitanae? Est-ne ista immensa evaditionis copia, quâ vix non obruitur Christianus Lupus? Omitto quòd hujus hæretici Ecclesiae non Lamfortensis dicenda est, sed Lamfortensis. Ita legitur in Collatione, cujus testimonium proximè laudabam; in Notitiâ appellatur *Felix Lamfortensis*: in Synodo Bonifacii Anno 525. Florentius Lamfortensis. Dum audio Garnerium

ex Antonio Antonianum, hoc est, ex Catholico Hæreticum efformare, non possum non repetere lepidum Hieronymi dictum in apologiâ priori contra Rufinum, qui Eusebii Ariani pro Origene librum Sancti Pamphili Martyris titulo prænotatum publicaverat: *cum tantam, inquit, habeas licentiam nominum immutandorum, ut de Eusebio Pamphilum, de hæretico Martyrem feceris, cavendus homo, & mihi maximè declinandus, ne me repente dum nescio, de Hieronymo Sardanapalum nomines.* Hæc ille. Poterat Garnerius Antoniano Donatistâ iam malam crucem abire iussu, legere caput 133. Collationis, ubi ponitur inter Catholicos *Antonius Episcopus plebis Mutugennensis.* Holstenius hanc Ecclesiam in Numidiâ ponit. Augustinus *villam Mutugennam* in territorio Hipponensi recenset Epist. 204.

INNOCENTIUS GERMANIENSIS. *Ita legitur in Collatione. Est autem Germaniensis civitas in Numidiâ, ut constat ex Notitiâ: censetur enim inter confessores Numidas Episcopos Crescentianus Germaniensis.* Si ab anno 411. ad annum 416. Innocentius Germaniensis superstes fuit, nullusque alius hujusce nominis Episcopus inter CXXIII. Numidiæ Antistites extitit, verum dicit.

PRÆSIDIVS & CRESCENTIUS. *Incerta sedis.* Nusquam securius sibi consulit, quam cum ita loquitur.

FELIX TUBIENSIS. *Ita legitur in Collatione. Tubiensem verò Ecclesiam non procul à villaregeni positam, atque adeo in Numidiâ collocandam, colligi potest ex can. 48. Cod. Africanæ Ecclesiæ.* Vidisti ex eodem canone oppositum evidenter deduci. Dixi etiam Holstenium pag. 65. & 96. Tubiensem Ecclesiam cum Tubunienfem confundere: cum tamen eidem Collationi interfuerint ex cap. 121. *Felix Tubunienfis, & ex cap. 133. Felix Tubiensis,* ambo Catholici Episcopi.

ANTONIUS FUSSALENSIS. *Ita quidem mihi videtur, quamvis nulla ipsius mentio in Collatione fiat, fortè quia nondum ordinatus fuerat.* Quo ergo jure hic Antonius post annum 411. ordinatus, sedit in Synodo Milevitana antè Donatum, Lampadium, & Delphinum, quos eidem Collationi adfuisse Garnerius mox scribit? Junior antiquiores Episcopos ex can. 53. Cod. Africanæ præcedere non poterat.

VICTOR. *Ignota perinde sedis, atque alter mox appellatus.* Hæc de utroque Victore scribens, nec oleum, nec operam perdit; quemadmodum malo eidem fato in aliorum sedibus designandis contigit.

HONORATUS THABENNENSIS. *Cur autem Honoratum, qui Milevitano huicce Concilio interfuit, Thabennensem potius putem, quam Moltaniensem, seu Matarviensem, qui recensetur inter Episcopos in Collatione, licet ipse quoque ad Numidiâ pertineat, perinde ac Thabennensis, facit Thabennensis sanctitas, familiaritasque cum Augustino, cujus impulsu Synodus coacta est, à quo velut res sua propter fidei studium procurata, amicis, veor, non sine invitatione prætermittis.* Et antea. *Suspiciatur Ortelius Thabennam eandem esse cum Thabbâ, quæ nota fuit Ptolomæo. Suspicionem non opinor levem.* Cum Thabennæ nec Plinius, nec Ptolomæus, nec Strabo meminerint; imò cum ejusdem Episcopalis sedes omiffa fuerit à Carolo à Sancto Paulo, & Holstenio, licet ex D. Possidio cap. 30. de Vita Sancti Augustini *Honoratus Thabennensis Episcopus* innotescat, Garnerius in tanto Scriptorum silentio, sine teste, Thabennam Numidiæ adscribit. Unus A. Hirtius Thabennam oppidum, ejusque situm egregiè tradit in libro de Bello Africano: *Thabennensis;* inquit, *qui sub ditione & potestate Ju-*

ba esse consueverat, in extremâ ejus regione maritimâ locati, interfecto regio præsidio, legatos ad Cæsarem mittunt. Cæsar eorum consilio probato M. Crispum Tribunum cum cohorte, & sagittariis, tormentisque compluribus præsidio Thabennam mittit. Tres id temporis in Africâ reges erant. Juba Masinissæ pronepos mediterraneam Numidiæ regionem à Cirtâ usque Zamam possidebat, itemque Mauritaniam Sitifensem usque ad Mulucham fluvium. Inde Bocchus Mauritaniam Cæsariensem regebat; de quo hæc habet Dio lib. 49. *Fuit is Rex Mauritanie Cæsariensis.* Perremus in Mauritaniam Tingitanâ rerum potiebatur Bogud, ex eodem lib. 48. Jubam post occisum cur copiis Curionem pro Cæsare in Africâ ducem, Pompejus eique adhærens Senatus Regem dixerat; quo tempore Bocchus, & Bogud eadem dignitate à Cæsare insigniti sunt, quæ ex Dione lib. 41. initio serè belli civilis contigere. Juba tamen antea jure regio Getuliam, ac Libyam tenebat; cum enim Curio esset tribunus plebis, tentaverat ejecto Jubâ, regnum in provinciam Romanam redigere, teste Cæsare lib. 2. de bello civili. Curio autem gesserat tribunatum ex Dione lib. 40. Marcello, & Ruffo Conf. biennio antequam à Jubâ occideretur. Plinius hæc scribit lib. 5. cap. 2. de Mauritaniam Tingitanâ, & Cæsariensi. *Namque diu Regum nomina obrinere, ut Bogudiana appellaretur extrema, itemque Bocchi, quæ nunc Cæsariensis.* Ab ea portus magnus à spatio appellatus; *civium Romanorum oppidum; amnis Mulucha Bocchi Massesulorumque finis.* Verum olim post bellum Jugurthinum, ut ait Rufus, *in populi Romani potestatem Numidia venit.* Quæ quidem de regione maritimâ Numidiæ, quæ fuerat ditio Adherbalis à Jugurthâ occisi intelligenda sunt ex Salustio cap. 26. de bello Jugurthino; Zamam enim, & Cirtam regias in mediterraneis illius provinciæ urbes Cæsar Jubæ abstulit; unde ea Numidiæ pars *provincia nova* nomen sortita est, auctoribus Appiano, & Dione. Quarè si Thabennenses erant *sub ditione Jubæ in extremâ ejus regione maritimâ locati;* sanè erant in orâ maritimâ Mauritanie Sitifensis non procul à Muluchâ, qua Mauritaniam Cæsariensem Bocchi regis spectabat. Et quidem aliquam Mauritanie partem Jubæ subditam fuisse, palam ex A. Hirtio intelligitur, qui scribit Regem, cum destinasset in Byzacium cum exercitu ad Scipionem pergere, Saburam cum aliis copiis in Mauritaniam misisse, ne Rex Bogud, & Sittius Cæsaris præfectus ab alterâ parte ipsius regnum invaderent. Hinc apud Florum l. 4. c. 2. legitur *Mauritanie Rex Juba.* Addit idem Hirtius serè in calce operis: *Publius interim Sittius, pulso exercitu Saburæ præfecti Jubæ, ipsoque interfecto, quum iter cum paucis per Mauritaniam ad Cæsarem faceret, fortè incidit in Faustum, Afraniumque &c.* Erat id temporis Cæsar Uticæ in Proconsulari. Itaque illa Mauritanie pars, quæ olim Micipsæ, & Hiempsalis illius filio parebat, & postea ex divisione à legatis Romanorum factâ, Jugurthæ tradita fuit, in Jubæ Hiempsalis filii potestatem venerat, in cujus maritimâ extremâ regione Thabennenses ab Hirtio ponuntur. Hæc me fortasse curiosius prosecutum dices; sed rei obscuritas id exegit; sæpius enim illorum Africæ regum fines à Romanis mutati sunt, ut optimè ex Strabone lib. 17. & Dione noveris. Quòd si Garnerius in extremo quodam ac sibi tantum noto Numidiæ angulo ad Mediterraneum Thabennam fuisse contendat, unum saltem testem appellare debet, ut tot testimoniorum, quæ adduxi, fidem labefactet. Ex his intelligis, suspicio-

nem

nem illam de Thabena cum Ptolomæi Thabba confundenda, quam non leve opinabatur, esse prorsus vanissimam; siquidem Ptolomæus Thabam ponit in regione sitam inter fluvios Bagradam, & Tritonem, quorum primus propè Uticam in Proconsulari, alter propè Tacapem in Byzacio mari miscetur; & tempore belli civilis nullum oppidum maritimum in eo tractu à Jubâ tenebatur; sed vel Cæsarianis, vel Scipionis, & Catonis præsidii omnes illæ urbes infestæ erant, ut ex commentariis Hirtii, Appiani, & Dionis apertissimè constat.

DONATUS BURITANUS, seu BURCENSIS. Ita in Collatione. Ubi verò postea fuerit Burca illa civitas, cujus Ecclesiam Donatus rexerat, incertum est. In Notitiâ Episcoporum Numidiæ fit mentio Leontii Burcensis. Omnia prorsus invertit. Scribitur in cap. 133. Collationis Donatus Episcopus plebis Buritanensis. At excellentissimus in nutandorum nominum artifex ex Buritanensi Burcensem reddit, ut in Numidiâ censeatur, cum Buritana Ecclesia incertæ provinciæ sit. Rursus superius in notis ad *Servum dei*, dixerat hunc sedisse Buræ tempore Collationis, quâ in urbe postea anno 484. ut in Notitiâ habetur, fuit Episcopus, ut ille ait, *Leontius Burenensis*. At hunc ipsum Leontium modò affirmat fuisse successorem post plures medios Donati Buritani, seu Burcensis, qui eidem Collationi adfuit. Suspicio Buritanam Ecclesiam spectasse ad Proconsularem: nam act. 2. Concilii Sancti Martini inter illius provinciæ Episcopos subscribit Synodicam *Cresciturus Busitanus*, qui fortè Buritanus dicendus est; ni potius è contrâ Donatus Busitanus appellandus videatur. Rem in medio relinquo.

PETRUS, PRÆSIDIUS, & CRESCONIUS. *Incerta sedis.* Hic sextus Cresconius tardè venit ad Garnerium, qui cum quinque aliis antea nominatis in epigraphe Cresconiis, sedes in Numidiâ destinasset, duabus etiam urbibus Titulitanâ ex Proconsulari, & Tubiensi ex Mauritaniâ Sitifensi in Numidarum censum translatis, ne quis Cresconiorum extrâ Numidiâm sacris præset, nullam postea in hac provinciâ, imò nec in finitimis urbem habuit reliquam, ad quam sextum Cresconium Episcopum mitteret. Doleo istius Antistitis vices, qui sacris omnibus civitatum Africæ præfecturis à Garnerio aliis Cresconiis pro libito distributis, remanet *incerta sedis* Episcopus.

LAMPADIUS TISEDITENSIS. Ita quidem in Collatione: at *Tididitanus* potius dici debet. Nam *Notitia Numidarum Episcoporum* meminit *Abundii Tididitani*. Imò *Notitia* textus ex Collatione fortasse corrigendus est; hic enim etiam inter Donatistas memoratur cap. 198. *Donatus Episcopus Tiseditensis*; cujus quidem nomen capiti 134. inferendum est, ubi Lampadii Tiseditensis adversarius non legitur, lacunâ ibidem existente. Hanc urbem egregiè designat Sallustius in bello Jugurthino cap. 62. ubi tradit Metello Romani exercitus Imperatore contrâ Jugurtham Numidiæ Regem in hac ipsâ provinciâ bellum gerente, pro componendâ pace, eundem Jugurtham *Tisidum* accitum. Itaque Lampadius Tiseditensis, vel Tididitanus dicendus est, non Tididitanus. Lampadii urbem Tisidium omisit Carolus à Sancto Paulo, Holstenius incertæ provinciæ adscripsit; quam tamen fuisse in Numidiâ constat ex Sallustio. Ceterum vix ad luci possum, ut credam Lampadium, qui in epigraphe nominatur, adfuisse Collationi, ut statim ostendam.

DELPHINUS. *Incerti nominis Ecclesiam rexerat; vicini*

nam tamen Constantina; ut colligitur ex cap. 65. Collationis, ubi Petilianus Donatista interlocutus: In plebe meâ, inquit, id est, civitate Constantinensi, adversarium habeo Fortunatum, in medio autem diœcesis meæ nunc institutum habeo, imò ipsi habent, nomine Delphinum. *Meminit huiusce Delphini Augustinus Epist. 158. &c.* Hic Episcoporum epigraphis agmen claudit; in quo quidem vellem cum Garnerio convenire, ut postquam in literariâ palæstrâ diutius cum eodem luctatus sum, amico ergâ eundem animo ex certamine discederem, & ubi delphini imminentem procellam nautis indicant, ita hic Delphinus è contrâ commotam hucusque geographicam tempestatem, in quâ Garnerius naufragio proximus fuit, illatâ tranquillitate sedaret. At novi iterum difficultatum fluctus insurgunt. Res altiùs, licet paucis repetenda est. Anno 411. Petilianus in Collatione ita Marcellinum iudicem allocutus dicitur cap. 165. cum plures Episcopi Catholici gloriarentur se suis in urbibus non habere Episcopum Donatistam: *Liverrum enim videtur his cedere, qui multos se adversus nostros habere per hanc provinciam ostenderunt, si in provinciâ Numidiâ non ostendamus, eos penitus non habere aut habere certè, sed variis locis.* Quæ licet ab hæretico olim caudico, emphaticè dicta sunt; illud tamen constat hæresim Donatistarum, quæ ut ait Augustinus Epist. 134. ad Pammachium, in mediâ consulari Numidiâ ortum habuerat, istius provinciæ urbes ita pervasisse, ut plures Episcopum solummodo Donatistam sinè æmulo Catholico Antistite id temporis haberent. Hæ præsertim Ecclesiæ à solis Donatistis Episcopis occupatæ in Collatione recitantur, *Lansfortensis* cap. 143. *Idassensis* cap. 182. *Legensis, Lamiggigensis, Rotariensis* cap. 187. *Tibilitana* cap. 197. *Rusticianensis* cap. 198. *Lambirvicensis* cap. 206. & aliæ plurimæ, ut ex interlocutione frequenti Aurelii Macomadicensis Numidarum Episcopi non obscure colligitur. Rursus tempore Collationis vacabant Catholicorum cathedræ per sex Africanæ diœceseos provincias *sexaginta quatuor* cap. 215. quarum ut minimum decem fuere in Numidiâ, cum in Tripolitaniâ provinciâ quinque solùm Episcopi numerarentur. Peractâ Collatione victi Episcopi Donatistæ atque urbibus pulsi ab Honorio Imperatore, solum vertere coacti sunt, ut patet ex Cod. Theod. L. 54. & 55. *de hæreticis dat. Constantio & Constante Coss.* anno 414. Tunc à Catholicis Episcopis in omnibus Africanæ urbibus, ubi priùs hæretici sacra ministrabant, Orthodoxi Antistites consecrati sunt, & viduatis cathedris novi Præsules assignati. Itaque in Numidiâ viginti saltem Episcopi paulo post annum 411. inaugurati sunt, quos omnes Delphinus jam ab anno 411. antè Collationem Episcopus præcedebat. Itaque si hic ille idem est, qui postremus in titulo Synodicæ Milevitane recitatur, nullus illorum viginti Antistitum post annum 411. ordinatorum ad Synodum anni 416. se contulit. Quæ quidem unus Garnerius sibi persuaserit. Præterea idem Petilianus in Collatione cap. 65. de Sabino Episcopo Tuncensi dixit: *antè biennium videtur esse constitutus.* Quare anno 409. Sabinus primus apud Tuncam Episcopus fedit. Ibidem autem Petilianus testatur Delphinum *nunc institutum* Episcopum in diœcesi Constantinensi: nempe anno 411. ut proximè notabam. Cum verò in epigraphe inter Sabinum & Delphinum octodecim Episcopi nominentur, si hic Delphinus ille est, cujus mentio fit in cap. 65. Collationis, affirmare debet Garnerius, intrâ biennium octodecim in unâ provinciâ

vinciâ Numidiæ Episcopos diem obiisse, ac totidem subrogatos, qui mediî leguntur inter Sabinum & Delphinum. Quæ sinè tabulis, sinè teste non credam. Verùm qui tot novas in Africam urbes transvexit, pestem aliquam Numidiæ fortè importabit, quâ intrâ biennium tantam Episcoporum stragem latè propaget. Nec credo Numidas de tot sublatis tam brevi spatio Episcopis de Garnerio conquesturos; cùm Mopta, & altera Macomadia in eâ provinciâ momento conditis, ac in illius diœcesim translatis urbibus Tituli, Tubiæ, Girbæ, Dionysianæ, Zellæ, Ruspinae, & aliis, quæ finitimis, vel incertæ provinciæ adscribebantur, tam arctè Numidas sibi devinxerit, ut in lucri loco deputare possint, octodecim Episcopos statim ab hoc suo Polioctiste sublatis, cùm factâ per eundem tot oppidorum accessione, provinciæ fines longè latèque protulerint.

Habes, Vir eximie, meum de Garnerii notis ad utramquè epigraphen Epistolarum Concilii Carthaginensis, itemque Milevitani judicium; in quâ quiddè censurâ levi, ut ajunt, brachio easdem repastinavi. Profectò dum leges hunc scriptorem tot Africæ urbes confudisse, multas ignorasse, quasdam nuper excitasse, plurimas in alienâ diœceseos jura transcripsisse, Episcoporum; eorumque urbium nomina pro libito variasse, binos subinde Catholicos Antistites uni eidemquè oppido præfecisse, defunctos dudum Præsentes præsentem Synodis finxisse, & Donatistas pro Orthodoxis Patribus obtrusisse, dum inquam, hæc portenta leges, jure optimo pronuntiabis in Garnerium, cùm opus, quod à nemine hæcenus tentatum scribit, illotis, ut ajunt, pedibus aggressurus, in Africam transmitteret, illud Augusti apophtegma regei potuisset, qui teste Macrobio lib. 2. Saturnal. cap. 4. Nomenclatori suo satis obliuio dixit: *Accipe commendatitias, quia illic neminem nosti.* Plinius ille noster Veronensis lib. 15. cap. 18. scribit, recentes ficus è Carthaginensium hortis tridui tantùm navigatione Romam delatas, ac Patribus conscriptis à Catone ostensas, Senatus consultum de æmulâ ac Latino nomini semper infestâ urbe evertendâ, invitis ferè extorsisse. Hinc ipse pariter recentis geographiæ fructus, quos, te jubente, in Africâ parumper censorio stylo versatus decerpsi, tuis oculis subjicio, quo tot urbes nuper à Garnerio per Africam extructas, non dicam solo æquandas decernas, sed quoddam aeris prorsus sunt, unico oris statu dispergas. Ille tamen testatur, *non sinè curâ & labore se aggressum opus, quod hæcenus tentavit nemo.* In quæ Garnerii dicta libeat hoc rudi carmine ludere.

MERCATORIS opus, tanti quod mercibus actum,
 Plurima Garneri cura laborquè fuit.
 Extruit hic urbes: alias è sede revulsas
 Per Libyæ celeres currere regna jubet.
 Jus habet in Manes; quando ad suffragia mittit,
 Quos olim è vivis abstulit atra dies.
 Orpheus huic cedit: super est Amphiona laude.
 Quod semel his actum, sæpius ille facit.

Hic tamen te monitum velim, ne feliciori aliis in scriptis Garnerii eruditioni quidpiam per me detractum putes; illum enim tanti facio, ut si ejusdem de rebus Pelagianis commentaria historiam, quam de eadem hæresi hoc anno Patavinis typis excusam emisi, prævenissent, mea statim scripta (quod

sincerè affirmo, ac sanctè juro) in angulum omnino projecissem; etenim plurima, quæ me primitus eâ de re publicaturum arbitrabar, tam feliciter assecutus est, ut dubio procul plagii reus delatus fuisset, si post vulgatum Garnerii volumen, eadem repetere ausus essem. Fateor me in quibusdam ab eo dissentire; & ut cetera fileam, nequeo approbare ejusdem emendationem, quâ literarum Antistitem Pelagianorum textum corrigit. Nam dissert. V. pag. 319. ex schedis à magno Sirmondo Veronæ Venetiarum urbe intrâ diœcesim Patriarchæ Aquilejensis inventis, sibi que communicatis, recitat libellum fidei Pelagianorum, quem scribit à Juliano Eclanensi ad Sedem Apostolicam missum, in quo cum propè finem hæc legantur: *Illud etiam sanctè ac venerabilis Frater, & Pater Augustine, necessario respondendum putavimus;* & certum sit, ut optimè probat, hæc illos non scripsisse ad Sanctum Augustinum Hipponensem, putavit errorem in vetustissimum codicem irrepsisse, ac pro Augustino Zosimum Papam reponendum; etenim Pelagianos Episcopos rescribere ibidem ad suum Primate, à quo hæresim illam damnare per literas jubebantur, idem Garnerius luculenter demonstrat. Labitur tamen vir eruditus; nam id temporis celebris erat Augustinus Aquilejensis Primas Venetiarum, Histriae, Norici utriusque, & Rhætia: I. Audi Henricum Palladium, quo nemo diligentius, aut elegantius Aquilejensium res in literas misit: *Post Chromatium;* inquit, *eligitur Patriarcha Augustinus, quo tempore alter Augustinus Hipponensis Episcopus eloquentiæ, & doctrinæ fluminibus hæreticorum vesantiam in Africâ obruebat.* In aulâ Patriarchali apud Utinum omnium Aquilejensium Primatum elogia grandioribus, & plusquam uncialibus characteribus antiquitè descripta leguntur. Porro ibidem post Chromatium, Augustino hoc epigramma inscribitur.

AUGUSTINUS URBE ROMA A GOTHIS DEVASTATA
 CONSTERNATOS AQUILEJENSIVM ANIMOS
 JEJUNIIS ET SUPPLICATIONIBUS SACRIS
 AD DIVINAM OPEM IMPLORANDAM EREXIT.

Scribit ibidem Palladius Augustinum Aquilejensem sedem indeptum fuisse anno 414. eamque cum vitâ reliquisse anno 422. dato eidem Adelpho successore. Errorem Ugelli in utroque Primate haud suo loco statuendo, scis me adnotasse lib. 2. Hist. Pelag. cap. 12. Cùm Zosimus anno 418. Pelagianos damnasset, encyclicas ad Aquilejensem, & Mediolanensem Primates misit, ut easdem suis in diœcesibus publicarent; quemadmodum paulo antè damnatis Romæ ab Anastasio Papa Origenistis, Chromatius Aquilejensis Augustini decessor, & Venerius Mediolanensis acceptis ab Apostolicâ sede literis, itidem in suis diœcesibus per suffraganeos Episcopos Origenistas proscribendos curaverant, teste Hieronymo lib. 2. Apologiae contra Rufinum. Hinc Augustinus Primas Aquilejensis Apostolicæ sedis contra Pelagianos decretum cum literis ad suarum provinciarum Episcopos misit, quorum nonnulli cùm Pelagianis erroribus tenerentur, memoratum fidei libellum ad Augustinum Primate dederunt. Quàm verò altiùs in diœcesi Primatis Aquilejensis apud Ecclesiasticos præsertim, Pelagiana hæresis radices fixisset, constat ex literis Septimii Altinatis ad S. Leonem Magnum, & hujus rescriptis ad Primate Aquilejensem; de quibus fusius egi in eodem lib. de Hæresi Pelagianâ.

Ad Garnerium redeo. Hic in suis notis publicandis nonnullam ab eruditis lectoribus gratiam iniri posse sperabat; verum tam infeliciter eam in re calculos posuit, ut in lucri loco eidem reponendum videatur, si tam densæ errorum farragini veniam à lectoribus impetret. Hinc fatearis necesse est, viros eruditos quandoquæ, ut tuo verbo utar, paratragædiare, ac suis ipsorum scriptis nimium lenocinari, eadem confidenter æque ac audacter in oculos manusque hominum mittentes, quæ tamen è re ipsorum esset, serinio claudere, ac blattis corrodenda relinquere. Et quidem, ut de me loquar; non quod in eruditorum numerum venire ausim, sed quia indoctorum, ut ait poeta, volumina passim scribentium turmæ accenseor, existimabam me ceteris diligentibus in Pelagianâ Historiâ chronologiam tractasse; sed quantum mea me opinio fefellerit, statim intellexi; siquidem vel in ipso limine in prochronismum impetgi. Nam in priori paginâ scripsi cum Baronio Sanctum Athanasium anno 372. diem obiisse; imò quod cum pudore dico, laudans Proterti Alexandrini Paschalem ad Leonem Magnum Epistolam, cum ibidem ex epochâ Diocletiani, & caractere Paschali evidenter deducatur, anno insequenti ejusdem obitum statuendum fuisse. Plures meis in libris errores inventos rigidi censores, quorum agmen me manet: quibus, ubi me hallucinatum ostenderint, gratias plurimas referam, quippe qui non meâ, sed ipsorum curâ ac labore, non dicam doctior, sed minus indoctus fiam; illud enim subinde Senecæ dictum repeto ex cap. 18. de vitâ beatâ: *Cum vitiiis convivium facio, in primis meis facio.* Tu quidem, Vir clarissime, securus ab hoc discrimine evades, qui magnum Philosophum Socratem imitatus, nihil non dicam in literas mittis, sed quod in te mirari tam sæpè solitus sum, tenacissimâ memoriâ fultus, succenturiatis quibusvè ejusdem præsidij dimissis, nè verbum quidem unicum stylo alligas; sed volumina devorans, tibi Musisque instar Aspidii canis, publici judicii aleam refugis, & nullo scribendi cacothæ titillaris. Hinc te felicissimum puto, qui procul ab invidorum censuris, eximiis ergà literatos officiis nomen tanto nobiliter posteritati propagasti, quanto dignius est, factis potius, quàm dictis nomen in ævum extendere. Plura justæ molis volumina Gallorum ac Bavorum typis excusa, ac tibi certatim honoris gratiâ nuncupata, tot elogia ab eruditis quibusvè Italis suis in libris tibi passim inscripta sunt, ut nullus posteriorum, quibus bonæ artes in amore erunt, ignorare unquam possit, vixisse Antonium Magliabecum de literariâ Republicâ ad invidiam usquè benemeritum; ut illa tantum postrema tuo nomini dies stare posse videatur, quæ pessimo mortalium fato librorum ac literarum omnium altam oblivionem inducat. Ego sanè nullum grati animi officium missum faciam, quo tibi quantulascunquè vices rependam. Etenim non

modò prior doctissimis ac humanissimis literis me convenisti, verum etiam Illustrissimi Senatoris & Equitis Ferrantis Caponii generis nobilitate, rerum agendarum peritiâ, juris utriusquè scientiâ, & magnâ etiam apud Principem gratiâ conspicui, operam rogasti, ut in Etruriam sacræ eruditionis professor vocarer. Annuit omnium gratiarum vir, quo ad beneficia prior ne voto quidem fingi potest; sciebat enim Serenissimo Cardinali LEOPOLDO (quo in nomine magnum Medicæ gloriæ incrementum, & literarum æque ac literatorum cultorem & Mæcenatem incomparabilem Orbis veneratur) nihil esse antiquius, quàm ut historia sacra, quæ apud nostrates exilium pati videbatur, patriam in Etruriâ cum honore reciperet. Hinc amplissimi Senatoris operâ factum est, ut Serenissimus Magnus Etruriæ D U X COSMUS Ecclesiasticam Historiam, quæ publicis sapientium conventibus exclusa, cum umbraticis quibusdam hominibus in Italiâ sub paupere tectio hospitabatur, regiâ manu prehensam, in Pisânâ Athenæum, hoc est in suam omnium scientiarum Regiam introduxerit, insignemque eidem cathedram inauguraverit. Cum sapientissimus idemque prudentissimus PRINCEPS optimè intelligeret, unam Historiam magnorum Regum nomina ad posterios cum laude transmittere, eandem tam nobili judicio, ac generosâ munificentiâ demereri voluit; ut quando illum suprema & feris tantum nepotibus nota dies cælo inferet, Historiæ munere in Etruscæ gentis desiderijs, in omnium populorum, qui literas extrâ barbariem norint, animis perenniter vivat. Et licet illum ingens ergà Superos religio, rarus in subditos amor, eximius literarum cultus, ac sollicita felixque gerendi imperii cura jam pridem Orbi universo spectabilem fecerint, ac grande iis, qui scepra moderantur, exemplum posuerint; grato tamen Historiæ obsequio ultrâ ævum per ora hominum feretur, iisdemque quibus virtutum ac literarum notitia, spatiis pervagabitur. Ceterum cum singuli felici Ecclesiasticæ Historiæ sub Maximo PRINCIPE forti adgratulentur, ipse hoc unice doleo, quod me nullâ sacræ eruditionis supellectile ornatum, ejusdem Historiæ primum in Pisânâ Academiâ professorem designavit; vereor enim nè cum sublimis sit Historiæ majestas, interpretis vitio minor esse videatur. Unus tamen, Vir undequaque eruditissime, ingentem animi molestiam minuis, dum è locupletissimâ bibliothecâ, quæ domi tuæ atrium, cubicula, angulos quosque occupat, libros subinde ad me transmittis, ut tantæ eruditionis suppetiis firmatus, animum non despondeam. Te interim precor, ut me Serenissimo DOMINO, qui te æquè ac literas amat, commendatum facias, ut tanti PRINCIPIS patrociniò fultus, scelici faustoque auspicio demandatum munus aggrediar. Vale ac me, ut soles, ama,